

THURÓCZY KATALIN

Mohács avagy hogyan veszett Magyarország

Plaisanterie burlesque

1987

A darab előadásához minimum tizennyolc, maximum ötven színész szükséges. Ajánlatos az öt-hat főbb szerepet mindig ugyanazokkal a színészekkel játszani, míg a többi szerepet ráérés és kedv szerint föl-váltva. A díszletet — amely akár üres színpad is lehet — úgy kell megoldani, hogy a jelenetek közötti változás egyike se tartson tovább öt másodpercnél.

A kosztümök jellege tetszőleges, de semmiképpen sem „történelmi” — egyedül Báthori és a Három Magyarok alkotnak különálló csoportot: Báthori a mindenkori magyar Bánk bán díszes jelmezében, Három Magyarok a Feszty-körkép ruháiban valódiak.

A darab műfaja: Plaisanterie burlesque — vaskos tréfa — a stílus összes seggberúgásaival, hasra és pófára eséseivel együtt.

I. felvonás

1. jelenet

Elhagyott épület, valamikor templom volt, majd téglaegetőnek használták, mostanában állatok téli szállásául szolgál: téglapadlós, bal oldalon befalazott ablakok, a jobb oldali ajtónyílások, beugrók több helyiségre, a homlok rész törtsége több emeleti szintre enged következtenni.

Az eső negyednapja zuhog, az ajtó — hosszú deszkából összetákolts monstrum — alatt befolyik a víz, és terjedelmes töcsében gyűlik össze. A színen három ember. Két hasonlóan öltözött, akik immár fél órája kint tartóan, módszeresen, és illő gyakorlattal verik a Harmadikat. A Harmadik éppen a földön fekszik, és lassan tápázkodik.

1. hasonlító fáradtan bámulja a fölálló Harmadikat, majd sietség nélkül odamegy, gyomorszájon vágja, és mikor az összegörnyed, a térdével fölírja az állát.

Harmadik visszazuhan.

2. hasonlító leveszi a kabátját — igen kopott, főzelékjellegű kabát — és tétován nézi ő is a Harmadikat.

Harmadik néhány másodperces mozdulatlanság után lassan felemeli a fejét, és a jobb oldali fal felé csúszik.

2. hasonlító elmerülten és rosszállólág rábámul az ingére — az is főzelékjellegű ruhadarab.

1. hasonlító belegázol az ajtó alatt befolyt pocsolyába, bosszúsan szemléli, majd a 2. hasonlóhoz megy.

2. hasonlító leül egy lezuhant, keresztben fekvő gerendára.

1. hasonlító mellé ül.

Harmadik a jobb oldali fal mellett a hiányzó téglák helyére kapaszkodik a föláll.

1. hasonlító kelletlenül odamegy, négy-öt ütessel a földre teríti.

Harmadik nem mozdul.

2. hasonlító elmerülten keresgél levett föld- és főzelékjellegű kabátja zsebében.

1. hasonlító visszaül mellé, maga elé bámul, és — mintegy ráébredve,

mi lehetett a bajok igazi oka — szemügyre veszi átvizesedett csizmáját. A csizma természetesen erősen föld- és főzelékjellegű, sőt jelen állapotában nedves is, ami még jobban kiemeli említett jellegét.

Harmadik feláll, és elfeledkezve a két hasonlóról elindul az ajtó felé. Mikor a tér közepére ér — szemében még a szabadságot jelentő zuhogó eső képével — észreveszi a másik kettőt. Megáll.

1. hasonlító egy ideig még a szétmálló csizmát nézi, aztán fáradtan odamegy a Harmadikhoz, néhány szakszerű ütessel leüti. Sietség nélkül visszamegy, és leül a 2. hasonló mellé.

Harmadik ismét tápázkodik, fejéből csurog a vér.

2. hasonló hirtelen támadó haraggal föl pattan, a Harmadikhoz rohan, sokáig rugdalja.

Harmadik nem mozdul többé

2. HASONLÓ (hátramegy, kinyitja az ajtószárnyat, hosszan szemléli az esőt, de nem tud megnyugodni) Rohadt eső!

1. HASONLÓ Az.

2. HASONLÓ Mindig ilyenkor...

1. HASONLÓ Mindig.

2. HASONLÓ ...és ez is!

1. HASONLÓ Szétmegy.

2. HASONLÓ Mi?!

1. HASONLÓ Hát most honnan a francból veszek másik csizmát?! Kurva eső!

2. HASONLÓ (visszaül) Majd eláll.

1. HASONLÓ De most honnan a francból veszek másikat?!

Harmadik mégiscsak megmozdul

(Dühödten odarohan, leüti) Rohadék!... (Majdnem sir) és nem is a varránál... be sem lehet foltozni... (Visszaül) szément... végképp...

2. HASONLÓ Igen! Firenze más!... Róma is más... volt egy nőm, fekete, ...akkora haja volt... ő mondta, Rómában mindig süt a nap, este sétálnak az utcán, és a lányok énekelnek... jó kurva volt, kár érte. Rómában sosem esik, és bort isznak... Rómában.

1. HASONLÓ (még mindig a csizmát nézi) De itt!... Honnan szerzek másikat...

2. HASONLÓ (ugratja) Ad a Szapolyai.

1. HASONLÓ (komolyan) Francot ad!

2. HASONLÓ Akkor a Ferdinánd.

1. HASONLÓ (megvetőleg) Az aztán!

2. HASONLÓ Ad a török.

1. HASONLÓ Még az ad leginkább... de ahhoz át kell keresztelkednem muzulmánna.

2. HASONLÓ Hát, átmész. Egy pár csizma megéri, nem?

1. HASONLÓ (mérlegeli a lehetőséget) Megmetélnék.

2. HASONLÓ Nem fogy el. A csizma meg marad.

1. HASONLÓ (gyanakodva) Menj már! (Feláll, odamegy a Harmadikhoz, nézi. Átmegy a jobb oldali falhoz, bemegy az egyik ajtónyíláson, visszajön. Hátramegy, kinéz, az eső még mindig esik. Leül)

Csönd

Te kinek?

2. HASONLÓ Nem mindegy?... Akinek te. Hallod?

1. HASONLÓ Mit?

2. HASONLÓ (belefűlve a hirtelen beállott csöndbe) Hallgasd!

1. HASONLÓ Mit?!

2. HASONLÓ A csöndet... elállt.

1. HASONLÓ (a fölfedezés örömevel) elállt... Tényleg!

2. HASONLÓ Akkor megyünk?

1. HASONLÓ Hát!

2. HASONLÓ (veszi a kabátját) Estére Eszékben vagyunk.

1. HASONLÓ Mit keresünk mi Eszékben?

2. HASONLÓ Sokat beszélés, az a te bajod. Sokat!

1. HASONLÓ Hát akkor gyerünk Eszékbe. Ez itt?

2. HASONLÓ Maradhat.

1. HASONLÓ De még él...

2. HASONLÓ Legalább elmondhatja.

1. HASONLÓ Épp azért...

2. HASONLÓ Ha mind elmondja, akkor nem lesz annyi pofázás. Akkor csönd lesz... nagy csönd. Akkor a többi fél, érted, marha?

1. HASONLÓ Rájön... és akkor nem mondja.

2. HASONLÓ Elmondja. Muszáj neki... és ha már egynek elmondja... Mit állsz itt! Gyerünk!

1. és 2. hasonlók kimegy — lódobogás —, és eltűnnek örökre. Mint az árnyék, magas ember jelenik meg az átjárók egyikében. A hátsó ajtóhoz megy, nézi a távozókat. Visszafordul. Hosszan nézi a Harmadikat, egy törött cserépdarabbal vizet merít a pocsolyából. Előremegy, lassú sugárban folytatja a vizet Harmadikra. Az magához tér, felül

HOSSZÚ Elmentek.

Harmadik mohón iszik a cserépből

Lovon.

HARMADIK (gondosan leltározza végtagjait, bordáit, és mert nem talál töröttet, felderül) Hej, Fábían, Fábían...

HOSSZÚ Kik voltak?

HARMADIK (a bokája gyanús) Mozog...

HOSSZÚ Be fog dagadni.

HARMADIK ...de nem tört el.

HOSSZÚ Azért nem állsz rá két napig.

HARMADIK Mozog.

HOSSZÚ Kik voltak?

HARMADIK Nem tudom.

HOSSZÚ Csak ismered...

HARMADIK Sose láttam...

HOSSZÚ Pofáztál, mi?

HARMADIK (váratlan hevességgel) Én nem politizálok! Senki politikai álláspontja nem érdekel! Felőlem...

HOSSZÚ Hát ez az. Kocsmában, mi?

HARMADIK (nem érti) Kocsmában?

HOSSZÚ ...bor mellett... jó melegben...

HARMADIK De ezeket soha...

HOSSZÚ ...nem is ezekkel... a kocsmárossal, mondjuk, vagy valami betévedt... véletlenül betévedt vándorral

HARMADIK (dereng valami) ...a kocsmáros...

HOSSZÚ A német ribanc emberei.

HARMADIK Meglehet.

HOSSZÚ Vagy a Szapolyaié...

HARMADIK Meglehet... (Főáll) Te ki vagy?

HOSSZÚ Én kérdeztem előbb.

HARMADIK Bújócskázunk?

HOSSZÚ Én nem... itt voltam... jöttél, ők meg utánad... megverték, elmentek... a török nem ver... Lajosnak nincs pénze erre... vagy a németé, vagy a Szapolyaié volt ez a kettő...

HARMADIK Hallod?... Megint eleredt.

HOSSZÚ Bújócskázunk.

Közeledő lódobogás

Visszajöttek... Gyere...

HARMADIK Keresnek, én meg nem vagyok...

HOSSZÚ Ha keresnek, megtalálnak... ha nem ők, akkor meg...

Harmadik erősen sántít, Hosszú segíti... eltűnnek az átjárók egyikében.

Belép 1. és 2. kém

1. KÉM Kurva eső!

2. KÉM ...az meg csak áll, néz rám és meg se mozdul, odamegyek, rákiáltok, hát szerb a nyomorult, és hagyta, hogy beszéljek neki fél órán keresztül, erre kiderül, hogy szerb...

1. KÉM Te nem tudsz szerbül?

2. KÉM Mi?

1. KÉM Szerbül! Nem tudsz?

2. KÉM Nem... ugyanígy jártam egyszer Lengyelországban is...

1. KÉM Lengyelül sem tudsz?

2. KÉM Nem... de ott leglább találtam inni... valami erős dolog volt, gabonából főzik vagy miből... teljesen átlátszó és íztelen, de maguktól oda nem adták volna, mire az utolsót is (Kifejező mozdulat), akkor mutat a gyerek az ágy mögé, az asszony meg szétterítve, mint egy pokróc... úgy berúgtam, hogy még! (Körülnéz) Rohadt egy ország ez... örökké esik... és ezt nevezik itt januárnak.

1. KÉM Te merre?

2. KÉM Nem mindegy?... (Gyanakodva) ...el Budáról. Ez nem elég? És te?

1. KÉM Fel Budára.

2. KÉM Na, az sem üzlet... Bornemissza nem ad, Lajosnak nincs...

1. KÉM Ismered őket?

2. KÉM Nem... csak úgy... mesélik.

1. KÉM Esik.

2. KÉM (kenyeret szed elő) Eszel?

1. KÉM Nem.

2. KÉM Úgy maradsz.

1. kém leül, nagy féltéssel szétszedi a puskáját és tisztogatja

Spanyol?

1. KÉM Az.

2. KÉM Az jó... a spanyol az jó... öt lépésről eltalálni vele egy lovat... (Röhög) ha a közepére céloznak... (Eszik)... tudod, ez csak játékszernek jó... meg az útonállóknak... nem komoly fegyver... gondold el, ...csatában lósz egyet, aztán nekiállsz tölteni, az ellenség meg ezalatt ott ül melletted, és kivárja, míg elkészülsz vele... Vicc! (Eszik) birkahús... hidegen nem a legjobb, de a semminél (Kifejező mozdulat) ...az ágyú az más... az egyet lő... ott nem marad csont épen... (Eszik) az fegyver... de az is csak messziről. A puska... semmi jövője... tényleg nem eszel? Nem rágós...

1. KÉM Van olyan is, amelyik kettőt lő egymás után.

2. KÉM (döbbenet) Kettőt?

1. KÉM Két csöve van. Kettő egymás után, az már valami!

2. kém eszik

Láttam Granadában. Volt is a kezemben. Jó érzés. Ráadásul sokkal jobban lehet vele célozni.

2. KÉM (kedvetlenül) Esik.

1. KÉM Mi?

2. KÉM Az eső. Esik.

1. KÉM Ja!

2. KÉM Sosem érek fel Budára.

1. KÉM Azt mondtad, onnan jössz.

2. KÉM Én?!... Marhaság. Oda megyek, de sosem érek föl, pedig van ott egy nő... az esztergomi házában.

1. KÉM Van ott több is...

2. KÉM De ez más... ígértem, hogy megyek, elintézem, amit kell, aztán, ami belefér... de most már...

1. KÉM ...idő, míg odaérsz...

2. KÉM ...pedig félretesz nekem...

1. KÉM A Szapolyai nem etet?

2. KÉM ...az mindent maga akar megzabálni, te ilyet még nem láttál, a cselédek kondérijából kizabálja a húst, mondják neki, hogy döghús, erre csak röhög, egyedül a kutyái elől nem eszi, de azért is fáj a szíve... annyi a pénze, mint a kavics, de nincs szíve inger váltani, mert kopik... mosdani sem szívesen, hogy a mocskot se pocsékolja...

1. KÉM Van is hetven vára.

2. KÉM ...hetvenkettő zászló alatt, a többi meg... tótkirály

1. KÉM ...lesz még magyar király is...

2. KÉM ...az, soha! Bugris! ...most gondold el... bugriskirály (Röhög) jó, mi?... bugriskirály...

1. KÉM (ugyancsak röhög) ...bugriskirály...

2. KÉM ...annyi pénze azért nincs...

1. KÉM (még jobban röhög) ...te a németnek vagy, mi?

2. KÉM Dehogy! Neki!... (Röhög) de attól még bugris... a pénzét elfogadom, de a véleményét... A Máriára spórol... ha ez a Lajos meghal... van ízlése: öt király testvére, császár lánya... bugris, hiába...

1. KÉM Végül is... megkaphatja...

2. KÉM Soha!... (Hallgatódzik) ...elállt!

1. KÉM Elállt... (Féáll, szedelődzködik) Megyek. Holnap Szegeden szállok...

2. KÉM Én még befejezem... (Mohón eszik)

1. kém az ajtóhoz megy, megáll, felemeli a gondosan rendberakott és megtöltött puskát: egy durranás és a 2. kém eldől

1. KÉM (odamegy, kutatja) ... még hogy öt lépésről egy lovat... (Papírokat szed ki a zsebeiből) ... még hogy a Szapolyaié... (Undorodva a vértől, amely rákenődött) Bugris!

2. jelenet

Buda, Lajos király palotájának egyik kis szobája, de látszik, ezt még valaha Mátyás építtette, a Jankula fia. Azóta minden mozdíthatót elhordtak belőle, csak a falról az aranyozást nem sikerült lekaparni, holott próbálták

LAJOS (álmosan jön, házikabátban) Nincs pénz... nincs pénz... nincs pénz... (Hirtelen megáll) ...nem is lesz...

TOMORI (szögletes, ötven-hatvan körüli ember, durva posztóban) Vagy pénz, vagy béke. Harmadik nincs.

LAJOS Kell, hogy legyen.

TOMORI Köss békét, bármi áron... decemberben a török követ... a titkos tárgyalások... van rá lehetőség...

LAJOS Honnan tudod?

TOMORI Mit?

LAJOS ...hogy mit beszéltem titkosan a törökkel?

TOMORI Mindenki tudja... ebben az országban mindent mindenki hamarabb tud...

LAJOS Akkor azt is tudod, hogy nemet mondtam.

TOMORI Nem tudtam. Akkor tehát pénzt adsz.

LAJOS Nincs. Most mit tegyek? Vegyem el az udvartól, küldjem el az embereket?

TOMORI Én nem azt mondtam...

LAJOS ...jönnek a követek nyugatról, én meg itt állok... (Kifejező mozdulat) ...úgyis rossz a hírünk

TOMORI ...nem azt mondtam, hogy vedd el, azt mondtam, hogy erre is kell!...

LAJOS ...most álljak eléjük néhány toprongyos magyarral, elvesztem a maradék hitelünket is...

TOMORI Én pénz nélkül vissza nem megyek!

LAJOS (kiszól az ajtón csehül) Král se koupá!

Két szolga jön be, vízzel telt kádat, lepedőket hoznak

TOMORI Ezek?

LAJOS Megbízhatóak.

TOMORI Én senkiben...

LAJOS De ezek nem magyarok! Prágából hoztam... csehek. Nem tudnak se németül, se latinul, se magyarul, csak és kizárólag csehül.

TOMORI Honnan tudod, ki milyen nyelven hallgat?

LAJOS Oblékám si rudé šaty... a vörös ruhát. Délután tanács van.

TOMORI Este.

LAJOS Nekem délután.

TOMORI Örökké alszol.

LAJOS Az odább van.

TOMORI Mi?

LAJOS Az örökké. Most csak délelőtt alszom, és igen jól, mert tudom, hogy ezzel is dühítem a te ostoba korán kelő magyarjaidat, akik már hajnali hatkor készek egy kis összeroffenésre. Král má hlad! Alig kel fel a nap, itt lődörögnek, és keresik, kibe lehet belekötni, és ha nem akad olyan, akkor gyorsan összegyűlnek egyet tanácskozni... én sose hallottam országról, ahol ennyi gyűlést és diétát tartottak volna, mint itt, és ahol ennyire leszarnának minden rendelkezést és megálapodást... röhej!

TOMORI Nos, hol a pénz?

LAJOS Az ebédemhez úgy lopják a bort az esztergomi pincéjéből, mert nem volna mit innom... (Közben vetkőzik)... Mit bámulsz, nem láttál még királyt meztelenül? (Belemászik a kádba) Vadat is...

TOMORI A végváriak éhesek, nincs fegyverük, nincs ruhájuk, egy éve nem kaptak zsoldot...

LAJOS Azt mondják, te fizetted őket...

TOMORI Most már nekem sincs... ameddig volt, adtam... a teljes magánjövedelem... de nincs több... Aratáskor egy gyerek is elfoglalhatja bármelyik váradat, mert a katonák felesben aratnak a környéken, hogy télire legalább kenyérük legyen...

LAJOS Helyes. Addig sem a legyeket fogdossák...

TOMORI De jön a török!

LAJOS Ugyan! Ezt hallom állandóan! És ha jön is! Ott a sok magyar úr!

Vagy kössenek kardot, vagy fizessenek!

TOMORI Magyartól te pénzt nem látsz!

LAJOS Hát akkor, jöjjön a török!

Az egyik cseh forró vizet tölt kannából

Látod, hogy egy királynak ez legyen az egyetlen öröme...

TOMORI! Adj rendelkezést...

LAJOS Menj innen, Tomori!... Tudod jól, mit ér az én szavam.

Kiröhögnek, ha pénzt kérek.

TOMORI Ha a kutyáid etetésére kérsz, akkor igen, de ha a török ellen...

LAJOS Ismered őket! Mindegy ezeknek, kutya vagy török... az életét talán adja mind, de a pénzt? Amúgy a kutyákra előbb jut, mert azok itt vannak közel, míg a te törökjeid és végvárad...

TOMORI Akkor vége az országnak.

LAJOS Akkor vége! (Váratlanul üvöltöni kezd) Hát nem érted, hogy nincs pénzem?! Ha a bőrömet nyúzd le, akkor sincsen! És nem is lesz! Soha!... Az apám maga stoppolt az ülepét, hogy ne lógjon ki a segge a nadrágból! És négyszázezer adósságot hagyott rám... és ne emlegessétek nekem a Mátyást! Ő nem volt igazi király! Ő a Jankula vajda fölkapaszkodott fia volt... országnyi magánbirtokkal...

akkora jövedelemmel, hogy!... ő tudott zsoldosokat fizetni, és félt tőle a sok díszmagyar... úgy fizették az adót, hogy öröm volt nézni, mert ha nem, jöttek a fekete páncélosok... neki volt pénze, de a valódi magyar királyoknak évszázadok óta nincs! Árpád is hitelbe szerzte az országot! Cserélte! Egy fehér loért!... Most nem tudná ezt sem!... Nem volna nemes az országban, aki felajánljon egy lovat... hogynem! Hozomra?

TOMORI De...

LAJOS Nincs de! (Főláll) Kire hasonlítok én, Tomori?

TOMORI Nem tudom.

LAJOS Dehogynem! (Széttárja a karját) A vizes talpú szenvedő Krisztusra! Nem?

TOMORI Komédiás! (Kirohan)

Hang kintről: Hajrá, Tomori! Belép Brandenburgi György, harmincötven közötti, kora megállapíthatatlan, szellemes és kellemes úr

BRANDENBURGI Még elűt ez a bivaly.

LAJOS Brandenburgi! Te Budán vagy? Téged az Isten küldött! Végre valaki, aki nem akar tőlem semmit.

BRANDENBURGI Dehogynem. Gyere velem vadászni, használjuk ki az enyhe januárt... beszélnek egy szarvasról Visegrádnál... vadászni is bőven, ... sőt, ha nem utálsz a nyulat...

LAJOS Ugyan! Hetek óta halat eszem... az nem kerül semmibe, azt ingyen hozzák... halat főzve, sütvé, pácolva, mártással, pástétomnak... nyersen is fölhabálnék egy nyulat, csak hús legyen!

BRANDENBURGI Ez itt mit akart?

LAJOS Mit? Pénzt! Itt mindenki akar valamit! Ki pénzt, ki birtokot...

BRANDENBURGI A királyné is?

LAJOS Mária? Az meg azt akarja, hogy királykoddjam, mint a pittyedt szájú bátyjai.

BRANDENBURGI Siess, öltözz!

LAJOS (váratlanul) Röhejes! Odanézz! (A vörös ruhára mutat, amelyet a két cseh előkészített a székre)

BRANDENBURGI Mit néztek?

LAJOS A ruhámat... Ott... ott a széken. Hát hiányzik én belőle? Ott ül az asztalnál a vörös kabát, és uralkodik. Észre se vennék, hogy nem vagyok benne. (Visszaül a kádba) Nem mehetek.

BRANDENBURGI Miért?

LAJOS Gyűlésbe várnak.

BRANDENBURGI Nem kellesz te oda! Beverik azok egymás fejét nélkülöd is... a magyarjaid...

LAJOS Igaz. Král se obléká!

BRANDENBURGI Hagyd őket, majd én segítek.

Lajos kiszáll a kádból és a Brandenburgival kimenek

1. CSEH (nehézkösen, de magyarul) Fogadjunk, hogy szerez.

2. CSEH (ugyancsak nehézkösen, de magyarul) Mi?

1. CSEH Fogadjunk, hogy szerez pénzt.

2. CSEH Á Lajos?

1. CSEH Francokát! Á Tomori.

2. CSEH Áz szerez! Áz olyan, hogy szerez!

3. jelenet

Buda, Mária királyné szobája. Mária az ablakon bámul kifelé, két karjával a vörös márvány ablakkeretet támasztja. Heléne — akit Csehországból szöktetett meg a Brandenburgi — irópultnál ül, és hangosan olvas

HELÉNE Mái egyre gyötrelmem ért,
a hitemért
gonoszok konca lettem.
De Isten vélem, Ó erőm
és jótevőm,
hiába fenekednek.
Itt az idő! Majd eljön Ő,
bár rejtezik, megöli, kik
útajáról elterelnek.

MÁRIA Látod, ha nem volnék asszony és nem volnék királyné, egész jó költő válhatott volna belőlem. Nem?

HELÉNE De igen... (Olvas)
Riadt vagyok, segítsd ügyem,
Te légy velem
Ha baj ér is, kivárom:
nincs hatalom, mely megmarad!
Végeszakad
mindennek e világon.
Az örök jó erőt adó,
vagyons a test: Legyőzőm ezt,
csak Istenemet kívánom... (Hajnal Gábor ford.)

MÁRIA (szembe fordul: vékony, nem túl szép, álmodozó, hisztériára hajlamos arcú nő) Elég! Add ide...

HELÉNE Igazad van, szépen írsz, asszonyom.

MÁRIA Asszony! Laphoshasú asszony: Csürheország királynéja...

HELÉNE Szólj a Brandenburginak... meghasasítja az az ajtófélfát is...

MÁRIA (visongva nevet Helénával) Juj, de mocskos vagy... egy mocskos szajha...

Egy szolgáló belép

MÁRIA ...Kész az ebéd? (Mindent feledve húzza Helénát) Hallod? Gyere, eszünk... eszünk...

4. jelenet

Buda, Báthori nádor szobája. Báthori szép szál, nagy szakállú, nemes arcélű idős úr: jellegzetes példája a tiszteletet parancsoló magyar nagyuraknak. Ül az asztal előtt ékköves mentében, előtte fémkupa — ül mozdulatlanul, pislog. Egyik könyökével festőileg az asztalra támaszkodik. Az asztal előtt Tomori rohangál fel és alá üvöltözve

TOMORI ...ismétlem: Európa érdeke... az ország érdeke... az én érdeke! Nádor, te jól tudod, hogy áll az államkassza... nyolc méter mélyen a föld se a mienk, úgy el vagyunk adósodva... A királytól semmit sem várhatunk, a nemesektől sem — mind magának kapar — külsőleg mind túltesz bármelyik francia vagy német úron, a szakálla szabása, a bársonyruhája... a bőre szabott ujjak, arannyal átszótt barett... kívülről mind világfit mutat, de itt... (Fejére üt) ...sötétség... Balkán... akkor érzik igazán jól magukat, ha tökrészegeven hevernek a disznai között. Ez a Lajos is együtt eszik a kutyáival... mind ott nyüzsög a lába körül... a császár külön figyelmeztette... Csak rád számíthatok, Báthori! Nem könyörögni jöttem, mert én csak Istennek könyörgök, de neki sem mindennap... hanem követelni! Követelem, hogy adass pénzt, hogy fegyvert vehessek a katonáimnak, adass pénzt, hogy kifizethessem őket, mert ha nem, szétszednek, és elvész Pétervárad, elvesz ez a szegény ország! Európára nem számíthatunk, üzengetnek mind, a német is, a cseh is, de pénzt egyikük sem küld... talán a pápa az egyetlen, aki figyel ránk, de az nem elég... én inkább lemondok kapitányi tisztemről, és elmegyek a barátokhoz konyhakertet kapálgatni, de pénz nélkül a végekre viszsa nem megyek.

Nyomatéku megrázza az asztalt, ettől Báthori elveszítvén eddigi biztos támasztát, beesik az asztal alá, magával rántva az asztalon lévőket. Báthori István nádor ugyanis immár hetek óta tökrészege, miután némi pénzhez jutott. A zajra két ugyancsak bizonytalan járású szolgáló lép be, és gyakorlott mozdulattal fölemelik a földről a nádort

BÁTHORI (ettől egy pillanatra magához tér, és Tomorit látva, igen megőrül: elszabadulva a két szolgától kitárt karral indul előre) Tomori!... Kedves barátom!... Te itt?... Budán?... Micsoda kellemes... (Idáig tart az ereje: széttárt karral, mint a ledöntött Krisztus végigvágódik a kövön, kényelmesen elvackolódik, és édes, mély álomba merül)

Tomori életében először nem tud megszólalni

5. jelenet

Ugyanott, mint az első jelenet. A Hosszú és a Harmadik üdögél a ledölt gerendán, és egy darab kenyér maradványait rágicsálják testvéri egyetértésben. Lábuk előtt hosszában ott hever a 2. kém hullája

HOSSZÚ ...elvi szempontból persze lehetséges, sőt talán helyes is... de a gyakorlat...
HARMADIK Miféle gyakorlat? Ilyen még nem fordult elő, tehát nem lehet semmiféle gyakorlati tapasztalatunk ezzel kapcsolatban, úgyhogy... adjuk fel ennek a tételnek lehetséges voltát... adjuk fel...

HOSSZÚ (óvatosan nyújtózkodik) Jaj, a csontjaim... micsoda idő... Először kötésig érő hó, aztán ez a meleg... lesz ennek börtje... lesz...
HARMADIK ...ráadásul ez a lavórország úgy megtelt egy pillanat alatt...
HOSSZÚ ...na, ja! A környékbeli hegyekből a világ összes vize ide folyik le...
HARMADIK --- láttam fűzfát... kidobta a barkáját...
HOSSZÚ (hessent a hulla fölött) ... úgy látszik, a legyek is fölébredtek... előbújtak az elröppenő lélek szagára...

HARMADIK ...inkább a bomló húsera. Mert gondold el azt a magánháborút, amelyet, mondjuk, egy csatatér fölött vívnának a döglegyek, a hősök boldogan tapsikoló, ég felé igyekvő lelkeivel... mert hát, ugye, a pápa biztos üdvözülést ígért minden hősileg elesettnek, kivétel nélkül, legyen az magyar vagy német, rabló vagy apagyilkos... most gondold el azt a dongók tépte-szaggatta léleksereget, milyen kedvvel indul a mennyrországba vezető, nyilván többnapos útra... persze lehet, hogy Isten az ő mérhetetlen bölcsességében felszereli őket légycsapóval...

HOSSZÚ (vigyorog)... meglehet. A pogány lelkek meg ott jajognak a föld felett döglegyek inváziójában légycsapó híjával, és keresik a pokol bejáratát... méltó büntetés...

HARMADIK ...végül is mekkora egy lélek, és mekkora egy dongó...

HOSSZÚ Ilyen kérdésekért Spanyolországban megégetnek... Az most nagy divat...

HARMADIK ...hát nem furcsa? ...válogathatsz számtalan pompás vagy szörnyű, de mindenképpen fantáziadús halálnem között, az életed meg olyan, amilyen.

HOSSZÚ Poi che'l pentir non ual staro contento...
HARMADIK Mert hasztalan, ha későn kél a bánat...
HOSSZÚ Ismered?
HARMADIK S ott lenn vagyok, ki voltam Benvenuto
S az édes toszkán föld virága főd be

(Ford. Kardos László)

HOSSZÚ Azt mondtad, sose jártál Itáliában.
HARMADIK És te? Te tudsz olaszul?
HOSSZÚ Én ott éltem.
HARMADIK Bújócskázunk?
HOSSZÚ ...igazság szerint most is szívesebben volnék Velencében.
Ott az ilyet... egy rúgás... elnyeli a lagúnák vize, nem kell fáradságos munkával elkaparni.

HARMADIK Mit?
HOSSZÚ (a hullára) Ezt itt.
HARMADIK Én semmit se látok. Te látsz valamit?
HOSSZÚ Ezt a hullát itt.
HARMADIK Miféle hullát?
HOSSZÚ Megbolondultál?
HARMADIK Megbolondultál?
HOSSZÚ Igazad van.
HARMADIK Igazam? Miben? Ha meggondolom, én sosem jártam ezen a vidéken.

HOSSZÚ És az a kettő?
HARMADIK Miféle kettő?
HOSSZÚ ...nem tudom eldönteni, hogy te a világ legmocskosabb,

leggyávább gazembere vagy a művelt Európa egyik legnagyobb filozófusa vagy-e...
HARMADIK Talán maradjunk a filozófusnál... komédiás úr...
KOMÉDIÁS Honnan tudod?!
FILOZÓFUS Egy magamfajta agyafúrt filozófus hamar rájön az ilyesmire... (Megismétli a Komédiás színpadias gesztusát)
KOMÉDIÁS Indulunk kéne... ha már egyszer nem jártunk erre.
FILOZÓFUS Elállt?
KOMÉDIÁS El.
FILOZÓFUS Akkor mehetünk! Bár a hullák szükszavúak... mégis jobb... (Legyint... és elindulnak)

6. jelenet

Szapolyai János hetvenkét várának valamelyikében egy szükecske szoba. Falhoz lapulva áll az 1. kém, Szapolyai kezében a szomorú, ámde gyors véget ért 2. kémtől elvett levél. Szapolyai — busafejű, nagydarab ember, nem túl férfias hanggal — dühöng, és immár másfél órája szakadatlanul üvöltözve járkál a pillanatnyilag útjába kerülő három szobán keresztül

SZAPOLYAI ... a piszkos német kurvája... ezt tanulta Innsbruckban a lottiyadt apácai között... azt megtanulta, hogyan riszálja a farát úgy, hogy tesszen is, lássák is... a mocskos kis Habsburg-ribanc... Magyarország királynéja... egy koronás fériringyó ágyasa... és ez mer rólam... ez mer ellenem... (Kirohan, majd a szomszédos szoba falához érve — nem lévén rajta több ajtó — visszafordul, elhalkult hangja újból erősödik) ...hogy én együtt eszem a disznaimmal, és orrukra ütök a kanalammal, ha elzabálják előlem a korpát?! (Megrázza az 1. kémet) Hogy kizabálom a cselédeim bográcsából a döghúst?! (Elengedi) ...hogy befalok egymagam egy egész félnyers ökörcimert, és még a tormát is sajnálom mellőle?! Hát hova dugom én a tormát, talán a seggembe? Én?! Én, aki beszélek franciául? (Kiér a bal oldali ajtón, hangja elhalkul) Hát nem hoztattam a spanyoloktól paprikát?! ...egész dobozzal! ...amennyi a súlya, annyi arany! Csavargónak néz ez a ribanc? (Visszaér, meglepetten bámul az 1. kémre) Te meg mit akarsz?

1. KÉM Én hoztam...

SZAPOLYAI Mit?

1. KÉM ...a levelet...

SZAPOLYAI (Újra eszébe jut a levél) ...ez mer rólam?! ...a zabálás Habsburgok éhenkórász fattya?!... (Szorosan 1. kém elé áll) Ki vagyok én?

1. KÉM ...hát...

SZAPOLYAI Nem vagyok-e én Szapolyai János?!

1. KÉM De igen...

SZAPOLYAI Nem hívnak-e tótkirálynak?!

1. KÉM Hívják, uram...

SZAPOLYAI ...azért, mert a római császár lánya?! (Kirobog a jobb oldali ajtón) ...én nem dicsekednék ezzel a felséges csordával... ...portugál Izabella, a nagyanyja... (Visszaér)... aki negyvenkét évig bolyongott tébolyultan a kasztíliai udvarban... az anyja, örült Johanna, aki féltékenységében megmérgezte az urát, aztán együtt halt a koporsójával... aki amúgy most is él... a császári és királyi fiai szarnak rá... elmocskolódtok ruhában ül valahol feketével bevont falak között... ...börtönbe zárva... a lánya meg itt kurválkodik... azt mondják szegény örült asszonyt inkvizítorok kínozzák, hogy az ördög kimenjen belőle... (Ki a szobából)... és a testvérei?!... a budin született Károly: most római császár - - - az elefántfarú Katalin, aki melakórosan zabál naphosszat (Visszajön)... szavamra, Ferdinánd az egyetlen normális közöttük, az is véletlenül... pedig, ha valaki azt állítja, hogy én Ferdinánd-párti vagyok... (Rámered 1. kémre) Mi kell?

1. KÉM A levél...

SZAPOLYAI Levél. Igen. Levél. (Tanácstalanul nézi 1. kémet, majd hirtelen elhatározással leül, és néhány sort ír) ...majd elveszem én a kedvét ennek a versfirkáló ringyónak... ezt csempészesd az asztalára. ...négy nap múlva reggel ott várja!

1. KÉM Igenis... de...

SZAPOLYAI (aranyat ad neki) Nesze! Költségekre! De a levél ott legyen! Hol a lovam?!

1. KÉM Nem tudom...

SZAPOLYAI A lovam!

1. KÉM Talán az istállóban... ha...

SZAPOLYAI Okos vagy, mi? (Kimegy) A lovamat!

1. KÉM (körülnéz, óvatosan kibontja a levelet, olvassa, nagyokat röhög magában) ...Szerelmes! Ez szerelmes! Katalin vajda szerelmes! ...a tótkirály szerelmes! ...óriási ...óriási...

Nem veszi észre, hogy közben az egyik kárpit mögül előlép valaki: ötven-hatvan körüli, fekete ruhás nagyon zárt ember. Fekete ember nyújtja a kezét a levélért, 1. kém rémülten odaadja

1. KÉM Nem... én nem...

Fekete ember olvassa a levelet

SZAPOLYAI (kintről) Hé, valaki! ...nincs egy ember!

Fekete ember visszaadja a levelet, 1. kém gyorsan eldugja

(Bejön) Rohadt csürhe! ...Werbőczy! Nem jössz velem?

WERBŐCZY Hová?

SZAPOLYAI Akárhova!

WEBŐCZY Nem.

SZAPOLYAI (1. kémhez) Még itt vagy?!

1. kém kihátrál

Nem jössz. Te tudod. (El)

Werbőczy elgondolkodva néz 1. kém után

7. jelenet

Sikátor éjjel valahol Magyarországon. 1. kém jön, gyanútlanul. 1. bérnyilkos előlép az árnyékból, egyetlen mozdulattal elvágja 1. kém torkát egyik fülétől a másikig. Gyorsan kikutatja a földre zuhant hullát, megtalálja az aranyakat, megtalálja Szapolyai levelét, mindkettőt elégedetten zsebre vágja, és — mert hibátlanul és becsülettel elvégezte, amiért fizetik: a munkát — elmegy

II. felvonás

1525 tavasza Magyarországon

1. jelenet

Buda. A vár egyik kellemes szobájában ül Brandenburi György, Heléne — Mária kezében papírlappal fel-alá járkál ingerülten

MÁRIA Úgy!... Gyüleseznek, gyüleseznek...

BRANDENBURGI ...itt a tavasz...

MÁRIA ...harmadik napja együtt a banda!

BRANDENBURGI ...itt a tavasz...

MÁRIA Már te is?

BRANDENBURGI Itt a tavasz, ilyenkor, ha elolvad a hó, minden nemes magyar fejébe csapja molyrágta süvegét, kirázza a kutyabőröből az egereket, és gyűlésebe indul.

MÁRIA Több országgyűlést tartanak egy évben, mint ahányszor inget váltanak... és még én vagyok az ördög kurvája?!

HELÉNE Co?

MÁRIA ...mert engem magyar még ki nem spionizott... bárhová rejtőztek, mindet megtaláltam...

BRANDENBURGI Végén megégetnek...

MÁRIA Megtennék boldogan!... csak egyre nem jöttek rá... a szagukról találom fel őket. A penész, két hónapos izzadság és a bor igen kellemesen keveredik a trágya, a ló és a nyeregfoggyú szagával... ha a szomszéd terembe belép egy magyar, én már itt megérezem, hogy jön... Most meg gyüleseznek!

BRANDENBURGI Majd megunják...

MÁRIA De most ellenem gyüleseznek, meg ellened...

BRANDENBURGI ...a török ellen...

MÁRIA Micsoda?! Szóba sem került! Érdeklí is ezeket! Egymást marni jöttek ide, lármázni... három napja tókrészeg az egész diéta! Egészen sütik az ökröket, és vedelik a Szapolyai borát... küldött négy szekérrel... elég azt mondani: éljen a tótkirály... máris öntik beléd a bort... puff neked, magyar parlament! A Tomorinak volt igaza, mikor beléjük lövetett ágyúval...

BRANDENBURGI Főléjük.

MÁRIA Főléjük. Országgyűlést olyan sebesen futni... nem látott még a világ...

BRANDENBURGI Itt lármáztak a vár alatt... azt a rohanást... azóta mind Rákoson marad...

MÁRIA Most meg kardot kötöttek, mondják...

BRANDENBURGI Az jó! Annak a markolatával pompásan lehet fejeket törni!...

MÁRIA Ezeknek a diéta amolyan találkahely... itt jön össze sógor a komával, adós a hitelezővel, és a zűrzavarban fel sem tűnik néhány régi elszámolás, néhány betört koponya...

Kint zaj

Lajos... megjött... (*Gyorsan ki*)

Brandenburgi végre a padra fektetheti nagységgű Helénéjét

HELÉNE Ne itt... meglátnak...

BRANDENBURGI Ugyan... úgyis tudja mindenki...

2. jelenet

Templom lépcsőjén koldus üldögél mankóval

I. KOLDUS Adjatok Isten nevében... adjatok a szegény nyomorultnak...

Másik koldus érkezik mankóval

II. KOLDUS Szánjátok a sántát... szánjátok a sántát...

I. KOLDUS Takarodj mocskos, ne rontsd az üzletet...

II. KOLDUS Te mered a pofádat kinyitni! Még van merszed? Mindenki tudja: kutya bajod, csak foglalod itt a helyet, mert bűdös a munka...

I. KOLDUS Még hogy én? Tetves kurvapeccér, szakadjon rád az ég egy darab Istennel, láttalak vasárnap Újlakon részegen valami ribanccal, akkor bezzeg nem sántítottál...

II. KOLDUS (*mankójával csépel a másikat*) Még hogy én? Még hogy ribanc? ...Valódi sántát csinállok belőled...

I. KOLDUS (*gyakorlattal védekezik*) Majd én tebeled, piszkos!

A II. koldus a földre zuhan és elmászik

(*Visszaül a lépcsőre*) Hát azért! (*Kántálva*) Adjatok a krisztusi szertet nevében... Adjatok a szegény nyomorultnak...

3. jelenet

Buda, a vár egyik szobája. Lajos jön sietve, dobálja le magáról a kinti ruhákat, két cseh szolgál kapkodja. Utánuk Szalkay halálra váltan

LAJOS Gyűlésezünk... gyűlésezünk! Hát te, mért nem vagy ott?... Nagyon várnak!... Különösen a fejedet. Valójában elég, ha csak azt küldöd... Váno!

Egyik cseh kimegy

Tőlem legalábbis azt kérik. A te fejedet, Fortunátus Imre fejét, a német, a velencei követek fejét... a Fuggerekét... Hogy mire nekik ennyi fej, amikor azzal az eggyel, amelyik a nyakukon ül, azzal sem tudnak mit kezdeni...

SZALKAY Uram...

LAJOS Ne sírj, Szalkay, nem adom nekik, nem kell szög az akasztandó a süvegedet fej hiján... (*Bor érkezik, hosszan iszik, kétoldalt végigcsorog a ruháján*)... igyál bort, ne búsulj!... elvégre magyar vagy, nem?... a magyar meg úgy szokta, ha bánata, ha jókedve — iszik rá, aztán delíriumban fekszik a lova hasa alatt három napig. Az jó árnyékot ad. A ló, tudod, okos állat, nem lép odább, a gazdája nehogy nap-szúrást kapjon... Ha rajtam állna, örömet kicsereálnék a koronatanácsot a debreceni ménessel... Mit bámulsz?! A ló nem iszik, nem sikkaszt, nem lehet megvesztegetni, nem paktál törökkel, némettel... nem köt kardot az oldalára azzal a szándékkal, hogy a kollégáját fejbe üsse vele, ... az Isten is tanácsnoknak teremtette, ráadásul bólogatni aztán pompásan tud... Igyál, na! Jó bor. Tokaji. A Szapolyai bora. Ihatsz, ne félj, nincs benne méreg. Nem a Szapolyai küldte, a szolgálaim lopták... Nem? Aha. Lopott bort nem iszik érsek. Kivéve,

ha saját maga lopta. Így van, Szalkay? Jól van, jól... ne sértődj meg... Tudom, rossz király vagyok, tehetségtelen király vagyok, na és? Ti meg rossz és tehetségtelen alattvalók vagytok... ha jobb volnátok, nem tőrnétek benneteket... Passz. (*Iszik*)

SZALKAY Hallgass végig, uram...

LAJOS Eszemben sincs! ... igaz is, te Szalkay! Ha ez a megmentett fej ilyen sokat beszél, lehet, hogy engedek a köz akaratának...

Mária jön

LAJOS Kedvesem! Gyere, hagyjuk ezt az ostoba embert...

Kimennek. Szalkay tanácstalanul toporog, majd mikor a másik cseh is bejön, kimegy

1. CSEH A török ellen gyűlnek...

2. CSEH Francokat! Idén nem jön a török.

1. CSEH Kitől tudod?

2. CSEH Az olasztól... idén Egyiptomban van valami. Maximum jövőre jönnek...

1. CSEH Akkor meg minek gyűlnek?

2. CSEH Mert szeretnek.

4. jelenet

Burgio, a pápa követe és Campeggio bíboros napoznak a budai palota egy csöndes, ám annál bájosabb loggiáján

CAMPEGGIO ...és mondd csak, Burgio úr... hogy érzi most magát a mi kedves barátunk, őszentsége, a pápa?

BURGIO Igen rosszul.

CAMPEGGIO Azt nem csodálom, azt nem csodálom.

Rövid csönd

No de ilyen ostobaságot!... Főhet a feje!

Rövid csönd

Szakítani a Habsburgokkal, és összeállni ezzel a franciával... jó, jó, persze, hogy király és sok a pénze, de akkor is ostoba...

Rövid csönd

No, igen, én tudom, hogy Franciaország hatalmas ország, de van egy hibája: tele van franciával...

BURGIO (*nevet*) Úgy tudom, Campeggio úr, te eddig nem vetted meg ezt a nációt... különösen akkor nem, ha villogó fekete szemet, és formás kebleket viseltek.

CAMPEGGIO Régen volt. Mit nekem egy francia kebel, ha messze van... mi az egy tejszagú osztrákhhoz képest...

BURGIO Pedig jobb, ha rászoksz a tüzes barnára, már ha úgy tervezed, itt maradsz...

CAMPEGGIO Isten útjai kiszámíthatatlanok, most gondold el, mennyire azok Isten földi helytartója. Ha ez a kedves, butácska Kelemen, közös és szeretett pápánk visszasírja magát Károlyhoz, akkor, meg lehet, én is visszatérek Bécsbe.

BURGIO De onnan kiutáltak...

CAMPEGGIO Igaz. Ez igaz... De szeretném látni azt a keresztény országot, ahonnan engem végképp kirúghat valaki.

BURGIO Vegyél ebből... szárított füge... tegnap kaptam Firenzéből.

CAMPEGGIO Firenzéből... remek... persze nem fér a fejembe, hogy ez a hülye francia hogy tudta ennyire tönkrementni magát Páviánál... nemcsak a csatát elveszíteni, hanem fogságba is esni... ráadásul pont Károly fogságába... és aztán segítséget kérni a Portától... tesz ilyet a legkeresztényebb királyok egyike? Hát tesz? ... Skandalum!

BURGIO A magyarok tudják már?

CAMPEGGIO Nem hiszem. Úgy láttam helyesnek... a pápa majd hivatalosan közli álláspontját a magyar királlyal, ...feltéve, ha lesz neki a közeljövőben.

BURGIO És ha nem?

CAMPEGGIO Dehogynem. Lesz neki, csak ki kell várni.

BURGIO Ez az... Mi várunk, ők meg gyűléseznek.

CAMPEGGIO És aztán! Gyűljenek!

BURGIO Tudod, valahogy nagyon megszerettem a magyarokat. Furcsa nép... a változékonyságuk, egyszerre hősi és gyerekes ka-

rakterük... a komorságuk, a féktelen mulatozásaik... talán mert szí-
cíliai vagyok... nem tudom... itthon érzem magam köztük...

CAMPEGGIO Én nem. Ha még néhány évet itt kellene töltenem... vagy
véglegesen iszákossá, vagy véglegesen búskomorra válnék...

BURGIO Sokat gondolkoztam rajta... azt hiszem, én már nem is tudnék
másutt... itt szeretném leélni, ami hátra van.

CAMPEGGIO Te tudod... amíg a pápa fizet... meg aztán itt is... gaz-
dag ország ez, ha valaki ügyesen bánik vele...

BURGIO Gazdag ország, szegény nép.

CAMPEGGIO (röhög) Jól hangzik...

BURGIO Pedig így van... túl jó a földje, túl kövérek a legelői, túl sok
arany, ezüst van a föld alatt... tragikus gazdagság... mert aranyért
minden iparcikket megkap nyugatról, sosem lesz versenyképes ipa-
ra, mert húsért és gabonáért mindent megszerezhet, sohasem lesz
más: parasztország... nem lesznek városai, leszámítva az egy Bu-
dát, nem lesznek polgárai, csak urai és parasztjai... szomorú... szo-
morú...

CAMPEGGIO Ugyan... attól még igen kellemesen élhetnek...

BURGIO A malac is igen kellemesen él... zabálja a korpát, amit elé rak-
nak, ledöglök a szalmára, és boldogan hízik... amíg le nem vágják...
Nem feltűnő, hogy ennek az országnak alig vannak költői, tudósai,
festői... és az a néhány, aki vállalja a nyomor és pénztelenség elle-
nére... az is nyugatról exportálja a gondolatait? A művészetek, a tu-
domány... polgári igények... ezek itt egész életüket egy kastélyban,
várban, kúriában töltik — a szegényekről nem beszélnek, azok való-
ban közös szobában alszanak a jószággal —, néha összejönnek es-
küvőre, torra, keresztelőre, lerészegednek, összeverekednek...
kész. Ezt nevezik itt társasági életnek... mulatunk rajtuk, hogy
örökké gyűléseznek... ők is tudják, semmi értelme, de legalább
történik addig is valami...

CAMPEGGIO ...akkor viszont ez a mostani...

BURGIO Játék. Egy infantilis ország társasjátéka. Mi nem ismerjük a
játékszabályokat... nekünk azért mulatságos, és érthetetlen... kí-
vüállítóknak mindig az... A baj ott van, hogy ezek most azt hiszik, itt
az idő, hogy a Habsburgokkal végképp leszámoljanak... azt hiszik, a
pápa támogatja őket...

CAMPEGGIO ...miközben...

BURGIO ...miközben a mi derék Giuliónk régen lovat váltott...

CAMPEGGIO Igen... igen... de drága barátom, ne felejtse el, hogy mi
itt ezt a Giuliót, pontosabban a pápai államot képviseljük. Az ember
nem lehet egyszerre minden irányban lojális... el kell döntenie...

BURGIO ...és ha kiszivárogná?... ha valahonnan véletlenül megtud-
ná, mondjuk, közös barátunk, Tomori...

CAMPEGGIO Én nem ismerem eléggé a magyarokat... de ha olyan
ügyesek, hogy valahogy kiszaglásszák...

BURGIO ...igazad van... az ember tehetetlen és kiszolgáltatott... ki
tudja, melyik levele hova kerül... ki bontja fel ügyesen, és ki ragasztja
vissza... ki olvassa, mielőtt a címzett megkapja...

CAMPEGGIO ...olyan rosszak az utak... ha egy-két napot késik egy le-
vél... gyakori... gyakori...

BURGIO ...annyi furcsaság történik manapság... kóstold meg ezt a
bort, tokaji. Szapolyai küldött egy hordóval.

CAMPEGGIO Úgy tudtam, ő az ellenpárté...

BURGIO Meglehet. Meglehet, de mindazonáltal tűrhető keresztény, jó
politikus, és a bora kitűnő...

CAMPEGGIO ...Krisztus egyetemes egyháza pedig örvend az elve-
szett, de megtért bárányon...

5. jelenet

*Elhagyott helyen délután. Kintről lármá, kardcsörgés, kiáltozás. A sar-
kon befordul a Komédiás, gyorsan beáll egy ajtóreszbe, rögtön utána a
Filozófus ugyancsak. Feltűnnek az üldözők, négy tökrészes magyar
nemes*

1. RÉSZEG Kurvanyádat.
2. RÉSZEG Az előbb itt volt...
3. RÉSZEG ...még hogy éljen Szapolyai...
4. RÉSZEG Lefelé ment.
2. RÉSZEG Fölfelé...
1. RÉSZEG Kurvanyádat.
3. RÉSZEG ...még hogy éljen Szapolyai...
2. RÉSZEG ...fölfelé... (Kardot ránt)
4. RÉSZEG ...lefelé... (Ő is)

Vivnak

1. RÉSZEG Kurvanyátokat.

*Lassan távolodnak, csak a 3. részeg marad bent, és alszik kicsit állva...
a csöndre felébred, nem tudja, hol van... csodálkozik*

3. RÉSZEG Végül is... miért ne éljen Szapolyai?... (E)

KOMÉDIÁS (előlép) Kellted neked a Báthori emberei között Szapolyait
éltetned?!

Filozófus nem válaszol, előlép és lassan összeesik

*(Főlemeli, nehézkesen leülteti) ...ne bolondozz... (Köpenye alól
korsót húz elő) Ez jót tesz... a Szapolyai bora...*

FILOZÓFUS (magához tér) Éljen... (Iszik) Már jobb... szerintem na-
gyon fejbe vertek...

KOMÉDIÁS (vizsgálja) ...kardmarkolattal...

FILOZÓFUS ...azt hittem, dísznek viselik... hogy legyen mivel
csörömpölni, ha más szónok lép a hordóra... meg se hallgatják, mit
mond... csak hol lehurrogják, hol éltetik... tudnám, melyiket mikor
kell...

KOMÉDIÁS Megismerik a süvegéről... kinek az embere...

FILOZÓFUS És mindegy, mit mond, ha marhaságot, akkor is...

KOMÉDIÁS Saját disznóknak szebben röhög.

FILOZÓFUS Tudod, a népi mondásaid!

KOMÉDIÁS Nem neked való a politika. (Kipakol a köpenye alól) Hús.

Egyél, még meleg.

FILOZÓFUS Honnan?

KOMÉDIÁS Amíg te politizáltál, én körülnéztem kicsit.

FILOZÓFUS Meghálálom...

KOMÉDIÁS Azt ne! Úgy járok, mint Siena megszabadítója...

FILOZÓFUS Hogyan?

KOMÉDIÁS ...a város nem tudta, hogyan hálálja meg neki... összeült a
város tanácsa, és úgy döntött, megölik, hogy szobrot állíthassanak a
tiszteletére... hogy mint a város védőszentjét istenként imádhassák.

FILOZÓFUS Jó... és most?

KOMÉDIÁS Talán menjünk be Budára.

FILOZÓFUS És ott?

KOMÉDIÁS Nem tudom.

6. jelenet

Szapolyai Tokajban. Werbőczy olvas

WERBŐCZY Szalkay, Váradi, Erdődi Simon, Gosztonyi, Perényi, Móré
Fülöp, Paksi Balázs, Lőrinc fehérvári prépost, Báthori, Sárkány
Ambrus, Thurzó, Korlátkövi, Perényi Péter, Kanizsai László,
Szentgyörgyi, Bebek, az összes főpap, országnagyok, országtan-
ács...

SZAPOLYAI Kellek ezek közé én?

WERBŐCZY Semmi értelme, de azért legyen köztük a neved... mit le-
het tudni...

SZAPOLYAI Megállok én magam... akár ellenükre is.

WERBŐCZY Hogyne. De azért csak írd alá.

SZAPOLYAI Igaz. Ha akarom, később visszavonom.

WERBŐCZY Persze.

SZAPOLYAI A szöveg?

WERBŐCZY Szokásos. Támogatjátok egymást más csoportosulások
ellen... (Gúnyosan biccent) királyi tanácsban hely csak nektek...
idegeneket lehurrogni... köznemes ne vihessen országos tisztet...

SZAPOLYAI Marhák.

WERBŐCZY Azok.

SZAPOLYAI Bakócz forog a sírjában... amíg ő volt, nem kellett ez a...

WERBŐCZY Neki könnyű... nekünk még hátravan.

SZAPOLYAI ...nem kellett külön szerződés. Azok voltak az idők.

WERBŐCZY Voltak.

SZAPOLYAI Az udvar?

WERBŐCZY Hallgatnak... Lajos nem jött ki Rákosra.

SZAPOLYAI Majd kijön... Mária?

WERBŐCZY Hallgat.

SZAPOLYAI Hogy én milyen egy állat vagyok... vágómarha...

WERBŐCZY ?

SZAPOLYAI Nincs elég baja azzal a kurvapeccérel, még én is... Dühös
voltam, nem tehetek róla.

WERBŐCZY És?
 SZAPOLYAI Levelet írtam... névtelent... Én!
 WERBŐCZY (*levelet vesz elő*) Ezt?
 SZAPOLYAI Honnan...
 WERBŐCZY Nem mindegy...
 SZAPOLYAI És az ember? Az a...
 WERBŐCZY Milyen ember?
 SZAPOLYAI Hát, aki...
 WERBŐCZY Milyen ember?
 SZAPOLYAI Mit kérsz érte?
 WERBŐCZY Egy széklet. A részeges, hülye Báthori székét.
 SZAPOLYAI Te nem iszol?
 WERBŐCZY Nem szeretem a bort.

7. jelenet

A király fogadóterme Budán. Lajos és Mária trónon ülnek, mögöttük sokan, például Brandenburi, Burgio, Campeggio stb. Előttük egységbe tömörülve három magyar. Csönd

LAJOS (*élvezi a helyzetet*) Nos, kedves barátaim, ...hogyan vagytok?

Magyarok röpké tanácsot tartanak, majd egyikük előlép

1. MAGYAR Uram, királyom... (*Zavart csönd*) Felsőleges Lajos király... petíciót hoztunk...
 LAJOS Tudom, de nem az érdekel. Hogy vagy, kedves barátom? Ez érdekel.
 1. MAGYAR Ezt... hogy érti, felség...
 LAJOS Most itt, ebben a percben, te személy szerint... hogy is hívnak?
 1. MAGYAR Balogh Kristófnak...
 LAJOS ...nos, te, barátom, Balogh Kristóf, hogy érzed magad ezen a szép késő tavaszi napon?

Balogh Kristóf zavarba jön, segélykérően a többiekre néz, de azokon látszik, nem tudják, mi a teendő. Mária elmerülten néz a falon egy pontot, Brandenburi lassan elfordul. 2. magyar biztatólag int a fejével Baloghnak, az elszánja magát

BALOGH KRISTÓF Felsőg!... Én jól vagyok!
 LAJOS Pompás, mondhatni, remek! És a feleséged?
 BALOGH KRISTÓF Ó is, gondolom, Eszékben.
 LAJOS Gyereked van-e?
 BALOGH KRISTÓF Kettő meg egy lány.
 LAJOS Nagyszerű, add ide azt a papírt!
 BALOGH KRISTÓF (*odaadja*) Én csak hoztam...
 2. MAGYAR Mi csak hoztuk.
 LAJOS Óriási! El akarjátok csapni Báthorit a nádori székéből. Igaz?
 BALOGH KRISTÓF Igaz.
 LAJOS Aztán miért?
 BALOGH KRISTÓF (*rövid tusakodás után*) Iszik.
 LAJOS Eddig is ivott.
 BALOGH KRISTÓF De... most már túllontul...
 LAJOS Aha! (*Tovább olvas*) Küldjétek el minden idegent, a követeket, a németeket, a zsidókat... (*Máriához*) Igen csodálkozik majd a pápa...
 BALOGH KRISTÓF (*gyorsan*) A pápait nem!
 LAJOS De hiszen olasz.
 BALOGH KRISTÓF Olasz, olasz, de húz a magyarokhoz...
 LAJOS És a többi?
 BALOGH KRISTÓF Azok nem kellene!
 LAJOS Úgy! (*Olvas*) Tételessen le a Szalkayt
 BALOGH KRISTÓF Gonosz ember az... lelkiismeretlen...
 LAJOS ...és a Fortunátust, vagy ahogy ti mondjátok, Szerencsés Imrét...
 BALOGH KRISTÓF ...visszaél a pénzügyekkel...
 LAJOS Érdekes. Én tartozom neki. Ti is, nem? Ne mondd, hogy nem, adósa fél Magyarországra. Így persze könnyű kiegyenlíteni a tartozást...
 BALOGH KRISTÓF Nem! Én például nem annyival... és ne verjenek több rossz pénzt! Annyit sem ér a magyar forint, mint gomb az ingemen... végeztess ki ezt a Fortunátust, mindjárt könnyebben leszünk...
 2. MAGYAR ...a németeket pedig költöztess ki, mert mindegyik eret-

nek... lutheránus mind... és a császár követeit is, mert olyanba ütök az orrukat, ami nem rájuk tartozik.
 3. MAGYAR ...és a velenceit is, mert a törökkel paktál... ..kémkedik a kurvafia...
 BALOGH KRISTÓF ...de a Fortunátus a legfontosabb... máglyára vele...

Ettől egy kis csönd támad

2. MAGYAR ...és ha kijönnél...
 LAJOS Kimennék?
 3. MAGYAR Rákosra... mégiscsak más, ha te is...
 LAJOS Vedelni a Szapolyai barátát?
 BALOGH KRISTÓF Mi csak...
 LAJOS Zabálni az elcsapott Báthori ökreit?
 BALOGH KRISTÓF ...itt úgysem dől el semmi! Majd Hatvanban!
 LAJOS Hol?
 2. MAGYAR Nyáron Hatvanban... odagyűlünk gyűlésezni.
 LAJOS Mit csináltok?
 BALOGH KRISTÓF Hát mit? Országgyűlést.
 LAJOS És ez itt! Ez mi?
 BALOGH KRISTÓF Ez is az... de az más lesz ott... akkor... Hatvanban...
 LAJOS Mi lesz más Hatvanban?
 BALOGH KRISTÓF Hát... a helyzet... gondolom...
 LAJOS Gondolod? Ezzel az aggyal te gondolkodni mersz?! Nincs Hatvan! Amit most nem intéztek el, azt ott se fogjátok!
 2. MAGYAR De ott...
 LAJOS Nincs ott! Itt van! Most van!
 3. MAGYAR De...
 LAJOS Nincs de! Nincs nyáron még egy gyűlés... én nem megyek Hatvanba!... Sőt! Megtiltom, hogy Hatvanba újra összegyűljétek! Ez végleges és megmásíthatatlan akaratom!... Ebben a pillanatban még én parancsolok! Ebben a pillanatban még én vagyok a király, vagy nem?!

8. jelenet

Buda egy hónappal később. Jön a két cseh, ládát cipel

1. CSEH Nem! Nem, nem, nem!
 2. CSEH Mit nem?
 1. CSEH Nem normális ez a király.
 2. CSEH Mért volna az?
 1. CSEH Mégiscsak király.
 2. CSEH Igaz, de bolond.
 1. CSEH Az.

Ezen gondolkodnak kicsit

Élhetne a vidám Prágában, és mégis itt él az unalmas Budán.
 2. CSEH Mert nem normális.

Leülnek a ládára. Csönd

1. CSEH (*vágyódva*) Prága! Prága! Prága!

Csőnd

2. CSEH (*sóhajt*) ...a Staré Město...

Csőnd

1. CSEH (*liraian*) ... a Nové Město...

Csőnd

2. CSEH (*költőien*) ... a Malá Strana...

Csőnd

1. CSEH (*tisztelettel*) ...a Hradčany...

Csőnd

2. CSEH (átélésse!) ...Istenem... és a közelben: Podoli...
 1. CSEH (élenken) ...Bránik...
 2. CSEH (hirtelen váltva) ...Vršovice...
 1. CSEH (álmódosva) ...Krč...
 2. CSEH (játékosan) ...Košire...
 1. CSEH (fájdalmasan) ...Střešovice...
 2. CSEH (elmélázva) ...Holešovice...
 1. CSEH (félénken) ...Petřiny...
 2. CSEH (szenvédéllyel) ...Královské Vinohrady...
 1. CSEH (drámaian) ...Vysočany...
 2. CSEH (megadóan) ...Libeň...
 1. CSEH (bizonytalanul) ...Smichov...
 2. CSEH (rábeszélőleg) ...Břevnov...
 1. CSEH (lelkösen) ...Bubeneč...
 2. CSEH (bízva a végső hatásban) ...Vyšehrad... Vyšehrad...
 1. CSEH ...mi meg itt rohadtunk.

Elmerengenek

- ...és velünk az ostoba cseh király is...
 2. CSEH Magyar király.
 1. CSEH Cseh király.
 2. CSEH Magyar.
 1. CSEH ...is. Már az apja is ostoba volt, az költözött ide, a kedves ostoba Wladislav...
 2. CSEH Ulászló.
 1. CSEH Wladislav... mi meg mehetünk Hatvanba.
 2. CSEH Merre van az a Hatvan?
 1. CSEH Franc tudja... valahol a fenében, Isten háta mögött, ezek a magyarok mindig ilyen helyeken gyűlnek össze.
 2. CSEH És ott mit csinálunk?
 1. CSEH Gyűlésezünk, barátom, gyűlésezünk.
 2. CSEH Szegény király.
 1. CSEH Vigyünk a borvörös ruháját is, abban olyan jól mutat.
 2. CSEH Ezeknek? Észre sem veszik. Inkább a feketét, a gyémántgombosát, azon megakad a szemük.
 1. CSEH És... azok valódiak?
 2. CSEH Nem, de azt hiszik... gyere... elkészünk.
 1. CSEH Ebben az országban? (Kedvetlenül ki a ládával)

9. jelenet

1525 májusa, Hatvan. Folyosó, zárt ajtó: az ajtó mögött folyik az országgyűlés, kint két ajtóőr. Az egyik áll — kissé túl derűsen és bizonytalanul, valószínűleg részeg —, a másik les az ajtó részen befelé. Bent nagy láрма, ordítás. 2. ajtóőr váratlanul elkezd röhögni, egyre jobban röhög, a másik értetlenül nézi

1. AJTÓŐR Mi van?

2. ajtóőr nem tud válaszolni a röhögéstől, integet a kezével, hogy várjon, és újra les

Mondjad már...

2. ajtóőr minél inkább biztatják, annál inkább röhög, és annál kevésbé tud válaszolni. Hirtelen elugrik az ajtótól, és a helyére áll, az ajtó kivágódik, Mária és Lajos jön ki nagyon fegyelmetlenül. Az ajtó becsukódik, Máriából kirobban a röhögés, összegörnyed

MÁRIA Ilyet... ilyet...

LAJOS (ugyancsak röhög) ...gyere, meglátják...

El mindketten. Újra nyílik az ajtó, Burgio jön ki, utána Campeggio fulladozva a röhögéstől, valamint két magyar

1. MAGYAR ...erre az így... (Mutatja) ...a szakállába...

2. MAGYAR ...mire az...

BURGIO Urak! uraim... (Gyorsan el)

1. MAGYAR Nem ott kell a kecskét fejni...

2. MAGYAR (visít a röhögéstől) ...nem ott kell... ez jó... nem ott kell a kecskét... ez jó... (El)

1. ajtóőr semmit sem ért, biztatja a másikat, hogy mondja.

2. ajtóőr nem bírja tovább, kirohan

1. AJTÓŐR Nem értem. (A közönség sem)

10. jelenet

Napfényes sikátor, kocsmá. Az ajtóból kilép egy német, jóízűt nyújtózkodik, majd arcán csodálkozó kifejezéssel megmerevedik. Egy kéz nyúl ki mögüle, leakasztja az övét függő irattáskát. A német még kicsit álldogál, aztán előrebukik, legurul a lépcsőn. Hátából egy kés dísztelen markolata áll ki

11. jelenet

Buda. Mária ül, és leveleket olvas, orrán pápaszem. Lajos jön be ingerülten, Mária gyorsan eldugja a szemüveget

LAJOS Elég! Nem! Hallani sem akarok... (Visszaszól az ajtón) Világos?! Nem!

MÁRIA Jó reggelt.

LAJOS Gondoskodtak róla!... Javaslatok, amelyekre mindenki csak bólogat, de oda se figyel... határozatok, amelyeket senki sem vesz komolyan... törvények, amiket senki sem tart be... Utálom! Utálom az egészséget! Szófosás! ...és semmi eredmény...

MÁRIA Dehogynem! Pompás eredmények! Brandenburgit kihurrogták az országból, a német követet meg a velenceit ugyancsak! Európa ráncsapta az ajtót! Bravó!

LAJOS Majd a pápa...

MÁRIA Ugyan! Az soha! Olvasd! ... Károly írta, az én császár-testvérem, a te császár-sógorod, akit annyira utálsz.

LAJOS (olvas) Hogyhogy!

MÁRIA (utánozza) Úgyhogy! Annak a hülye franciának, annak a Ferencnek elkapták a követét... levélben kért támogatást a szultántól... Rajta röhög a fél kereszténység. A pápa meg... (Másik levelet mutat) ...hosszú nyelvel lohol vissza szövetkezni a mi jó öreg Habsburg-dinasztiánkhoz... Ilyenkor jók vagyunk neki... ilyenkor nem vagyunk züllöttek, kretének, erkölcstelének...

LAJOS Ez honnan van?

MÁRIA Nem mindegy? Van! És ami benne van, az igaz. Az utolsó beütő! Ez a lényeg! Az ostoba magyarjaid meg azt hitték, most kirugdalhatnak minket, a pápa támogatja őket.

LAJOS Ezért volt akkora pofájuk.

MÁRIA Ezért. De ez még nem minden, ezt olvasd... (Harmadik levelet ad)

LAJOS Mi ez?

MÁRIA Mi lenne? Levél. (Kiveszi a kezéből, olvassa hangosan) „...Követelni fogom, hogy mindent, amit elvettek tőlem, adják vissza, térítsék meg a király tartozását, és azt, amit a szerződés alapján fizettem a magyaroknak, és hogy helyezzenek vissza az üzletbe...”

LAJOS Ki írta?

MÁRIA Jakob Fugger... Krakába küldte a megbízottjának még májusban... én csak most szereztem meg... Ezt figyelj: (Olvas) „...Azt már elértem, hogy az ausztriai országokon át nem engednek magyar rezet...” (Felnéz)... és más se, természetesen... „Az aranybányákban felhagyok a termeléssel...” et cetera... et cetera... igen, ez az... „Így aztán napról napra jobban fog a mi üzletünk hiányozni, és a magyarok országa beláthatja, hová jut így...” Tessék! Remélem, elégedettek a magyarjaid! Kikergették az országból a Fuggereket — akiket amúgy magam sem állhatok, de kikergetni... — Most ott az arany a föld alatt, de se hozzáértő, se berendezés... kaparhatják ki a körmükkel, vagy fekhettek mellé a föld alá a hőzöngő nemeseid!

LAJOS Ugyan...

MÁRIA Ne csitíts! Nem bírom megszokni ezt a bandát! Jól tudod, úgy jöttem ide, hogy szeretni fogom őket, hogy jó királynéjuk leszek... Innsbruckban még magyarul is tanultam a húgodtól...

LAJOS Hiszen... szeretnek végül is...

MÁRIA Ugyan! Én vagyok nekik a német szuka, a Habsburg ringyó! Mintha őket mind a Vereckén át köpte volna ide az Isten! A Jankula, az magyar volt! A Frangepán Horvátországban, az magyar! A tótkirály Szapolyai, az magyar!...én csak a királynéjuk vagyok, én idegen... (Sír)

LAJOS Ne bögj... Utálom, ha egy nő bög...

MÁRIA (zokog) ...nem tehetek róla... (Abbahagyja)...ha szorul a kapca, gyorsan egy kis pogromot! Gyorsan beverni kövel a zsidó bankár, német kereskedő ablakát... Ez a magyar virtus!... Aztán be a kocsmába... aztán haza a tehenek közé... a szalmára döntött cse-

lédlányok közé azzal az öntudatos elégedettséggel, hogy mindent megtettek a hazáért... ez a magyar virtus! Pfu!

LAJOS *(nagyon kezdő unni a dolgot)* Ha harcolni kell...

MÁRIA Harcolni? Mivel? Van fegyver? Van ló? Van élelmiszer? Van pénz? Van hitel? A töröknek van!...és jön! Jön! Jön!

LAJOS *(elveszti a türelmét)* Tudom! Figyelmeztettek! Mindent tudok! És akkor mi van? Mit tehettek?

MÁRIA ...eddig csak szántak, de mostantól mindenki ellenünk van! A pénz nagy hatalom, Európa bankjaival nem jó ujjat húzni... ráadásul a mi ócska rongtos pénzünk a kutyának se kell! Egy aranyforint kétszázötven dénárt ér... pontosabban ért! '21-ben... Négy éve! Képzeld el most! A Fuggerek pénze az jó pénz! Az ér valamit! De a szavuk is!

LAJOS Tudom, tudom, tudom, tudom! Tessék! *(Levelet mutat)* „Erősen szorgalmazd és követeljed, hogy a Fuggereknek igazságot szolgáltatassanak...” Én kaptam... tudod, ki írta? A pápa. Röhej.

MÁRIA Az.

Hosszú csönd

...ezek meg marják egymást... összevereksznek az országgyűlésen, egymás szakállát tépik...

Lajos elröhögi magát

(Ugyancsak) ...ne röhögj!... bár ahogy a Frangepán nekiment a Szalkaynak... *(Elkomolyodik)* ...kirúgták a szeszakán Báthorit. Jó. De a Werbőczy jobb nádornak? Egyik a bortól részegedik meg, a másik a jogszabályoktól, egykutyá, ...és a többi is... Szalkay, a „varga fia”, aki paraszttá akarja tenni az országot, mert maga is az... Thurzó, a „parázna lengyel pór” ...szinte az egész kormányt lecserélték... játszadoznak a hatalommal, és az igazi veszedelem egynek sem jut eszébe... Igaza van Tomorinak: békét kell kötni a törökkel, akkor...

LAJOS Nem lehet, tudod, hogy nem lehet! Átvonulást kérnek...

MÁRIA ...és a lengyelek? Zsigmondnak igaza van, ha békét köt...

LAJOS ...nem engedhetem be a törököt... Ha egyszer bejön, Isten tudja, kimegy-e, vagy itt marad... Magyarországot védeni a Habsburgoktól...

MÁRIA Tőlem is?

LAJOS ...sajnálom, így mondják! ...és megfenyegettek, egyedül maradok... elpártol tőlem az egész keresztény Európa, ha békét kötök...

MÁRIA ...de hát most is egyedül vagy! Ennél elhagyatottabb már nem is lehetsz!

LAJOS De igen. Ha te is elhagysz.

MÁRIA Én nem. Te engem.

LAJOS Én sem. Mindkettőnk az Isten.

12. jelenet

Zálogház, becsüs tárgyalt egy öregasszonnyal

BECSÜS ...ez réz. Ha arany volna...

ÖREGASSZONY Bolondozik maga! Arany! Gondolja, ha ennyi aranyam volna, magával alkudoznék?

BECSÜS Hát, rézért én is csak rézzel fizetek.

ÖREGASSZONY Legalább egy levest hadd főzzek neki... Meghal. Tudom én, hogy meghal, jobb is neki, mert csak sínylődik, de egy levest legalább, hogy ne menjen éhen a másvilágra, Isten elébe szegyen-szemre...

BECSÜS Adok érte ötöt.

ÖREGASSZONY Tízet.

BECSÜS Hatot, de eggyel se többet.

ÖREGASSZONY Legyen legalább nyolc...

BECSÜS Hét.

ÖREGASSZONY Nyolc.

BECSÜS Na, jó, legyen nyolc, ha már halódik az öreg...

ÖREGASSZONY Akkor hát nyolc, Isten segítségével...

13. jelenet

Égy zug valahol Budán. A Komédiás olvas, a Filozófus behunyja szemmel fekszik

FILOZÓFUS Mindjárt vége a nyárnak.

Komédiás lapoz

Aztán az ősznek is.

Komédiás fölnevez, majd tovább olvas

...asztán a tél... aztán a tavasz...
KOMÉDIÁS ...asztán nyár, ősz, tél... nagyon leltározod az időt.

Csőnd

FILOZÓFUS Tudod, sajnálom az Isten. Ott ül fönn valahol... nincsenek évszakok, csak örök fényesség, ami egy idő után nagyon idegesítő lehet... körülötte angyalok kara véget nem érően örvendezve... részeg muslicák... szegény! Ráadásul, hogy nincsen rangjához méltó társaság... maximum csak Jézussal társalogni, és ez olyan, mintha magában beszélne, amennyiben a hittétel igaz, és mért ne lenne igaz... egy az Isten...

KOMÉDIÁS Mondd, nem vagy te pogány véletlenül?

FILOZÓFUS Csak annyira, amennyire minden filozófus... mint bárki más, aki képes túlgondolni a dolgokon... Ha választhatnék, én persze szívesebben hinnék a görögök vidám, élénk társadalmi életét élő isteneiben...

KOMÉDIÁS Na, ilyenkor szokott összedőlni egy-egy ház, vagy bevágni a mennykő... figyelmeztetésül. *(Olvas tovább)*

FILOZÓFUS Vissza kéne mennem Angliába. Az igen!

KOMÉDIÁS Milyen volt?

FILOZÓFUS Szőke, szépfogú, tizenhat éves.

KOMÉDIÁS Aztán?

FILOZÓFUS Férjhez ment... egy szállítóhoz. Tizenkét hajóhoz... remélem, szült azóta néhány gyereket... ötöt, hatot...

KOMÉDIÁS Te mért jöttél vissza?

FILOZÓFUS Valahol kell élni. Párizsban piszkos idegen voltam... Londonban utazgató úr... Krakkóban arra járó magyar... valahol kell élni... valahova kell...

KOMÉDIÁS Végleg maradsz?

FILOZÓFUS *(felül, majd visszafekszik)* ...Hellasz, kék egű Hellasz... Látod, arra sosem jártam... Homérosz, meg minden...

KOMÉDIÁS Itt háború lesz.

FILOZÓFUS ...Ázsiában sem jártam.

KOMÉDIÁS ...az emberek harcolnak és meghalnak... vagy nem harcolnak, csak meghalnak... aztán sok hely lesz... mikorra viszsza jössz megint, itt minden üres lesz... üresek a házak, a várak... minden.

FILOZÓFUS ...azt mondják, ott teljesen sárgák az emberek, és mindenféle képtelen dolgot esznek... rovarokat meg hasonlót.

KOMÉDIÁS ...járkálsz majd, és sehol senki.

FILOZÓFUS És te, miért?

KOMÉDIÁS ...én mindig ott éltem, ahol akartam, és nem is rosszul... jogom van megválasztani — úgy gondolom, a halálom díszleteit is...

FILOZÓFUS Te halni készülsz?!

KOMÉDIÁS Mostanában valahogy úgy vagyok.

FILOZÓFUS *(kiveszi a kezéből a könyvet, olvassa, leteszi)* Ismerem... „Elmegyek meghalni, mert a halál bizonyos, de az halálnak órájánál semmi bizonytalanabb, jöllehet bizonytalan legyen, de maga azért elmegyek meghalni. Elmegyek meghalni, mire szeressem én azt, aki keserű végzetet ígér, kinek szerelme hiábavaló, mire szeretem azt, inkább elmegyek meghalni, mert mindennek erre kell jutni és semmi meg nem bánja, hogy kinek ez rész meg nem adatnéjék. Elmegyek meghalni, én ki mastan jelenvaló ember vagyok, az elmúltakhoz hasonlatos leszek, ha el nem mentem, de maga még elmegyek meghalni...”

KOMÉDIÁS *(mély átléssel)* ...én még ismertem Cesare Borgiát... átható arcú ember volt... szakállas... aranyat adott, mert kedvére szavaltam Horatiust, Vergiliust... az volt alak... ura életnek-halálnak... ismertem Machiavellit is... hallottam üvöltözni részegen, és hallottam sírni részegen... aztán minden terhessé vált... a túl fehér falak, a túl sok virág... kerítés mögül, falak repedéseiből előburjánzó lila, sárga, vörös virágcsomók... mint a nyers hús... citromfák és leanderek... olcsóvá... vásárvá vált az egész... harsány... elfáradt a szemem... megöregedett a szemem a sok napfénytől... arra gondoltam, hazajövök... nem ilyenek emlékeztem rá... de így talán még tökéletesebb... hatásosabb díszlete a halálnak.

FILOZÓFUS Azért ma még kéne ebédelni... meg inni...

Kintről ordítózás, zaj

III. felvonás

1. jelenet

Buda, 1526. január 18. Burgio pápai követ szobája. Kint kemény hideg van, Burgio fázik, nemkülönben Campeggio, és a zord időt ellensúlyozandó forralt fűszeres bort iszogatnak takarókba és pokrócokba burkolózva. Tomori csuhában, de a lába kék

TOMORI (*ordít és rohangál*) ...Isten mentsen a jó emberektől!... Wladistav jó ember volt, ez a Lajos, ez is az... két ilyen jó ember elegendő, hogy tönkremenjen az ország!

BURGIO Kedves Tomori úr, kérlek, ne üvölsz ennyire... a hideg amúgyis megvisel, és akkor te is...

TOMORI (*üvölt*) Én nem üvöltök! Én ingerült vagyok! Akkor látnál, ha dühbe gurulok... Igen! Ingerült vagyok, mert ez a kedves jó király a tetőt is elajándékozta a fejünk fölé!

CAMPEGGIO Szalmából van az a tető, a szél is...

TOMORI Maga hallgasson! Maga nem magyar! Maga ezt nem értheti!

CAMPEGGIO És Burgio úr magyar?

TOMORI Igen! Nem! Származásilag nem, de szíve szerint jobban, mint én, mert én utálok a magyarokat, ő meg szereti...

BURGIO Jó, jó... csak ne ilyen hevesen... igyál inkább forralt bort. Méz is van benne, az jót tesz.

TOMORI Én jobban szeretem, ha bennem melegszik... úgy szoktam...

BURGIO ...akkor idd hidegen vagy bárhogy, de kérlek, ne kiabálj!

TOMORI (*kiabál*) Nem kiabálok! Csak... csak tehetetlen vagyok! Se pénz, se semmi... azok meg jönnek! Ez a Bakics nevű rác igen pontosan informált...

BURGIO Megbízható a rác vajda?... annyi évig a töröknek...

TOMORI Megbízható?! Ebben az országban senki sem megbízható! Én sem! Ellenőriztettem azt a rácot, minden igaz, amit mond. Hordják a fát Belgrád alá... hídnak való fát...

BURGIO Ha esetleg mégis leülnél...

TOMORI Nem ülök le, és kérlek, ne bosszants! Te mindig igaz barátom voltál... tavaly is adtál pénzt, hogy... (*Kifejező mozdulat*)...de bármennyire jó barátom vagy is, ne hidd, hogy nem rángatnám le ujjadról a gyűrűket, ha tehetném, hogy pénzt vegyek rajtuk...

BURGIO (*gyorsan lehúzza gyűrűit, és beledobja Tomori poharába*) A tied mind, csak... csöndesebben...

TOMORI (*elröstell magát, és leül, kiíssa a bort, markába rázza a gyűrűket*) Nem koldulni jöttem...

BURGIO (*felugrik, kiabál*) Még hogy nem?! Ezt mered!? De igen! Koldulni jöttél! Ez a dolgod... hogy összekolduld, összecigánykodd, összelopkodd a pénzt, amellyel talán megmentheted az országot!

TOMORI (*most csöndes és szomorú*) Megmenteni? Ugyan! Stoppolom a lyukakat, közben nincs segge a nadrágnak... (*Nézegeti a gyűrűket*) Ezt hivatalosan adtad vagy csak úgy?

BURGIO Csak úgy.

TOMORI Az jó. Akkor ökröket veszek rajta, megsüttem a katonáimnak... hadd zabálják életükben egyszer tele magukat, mielőtt...

Az ajtóban Lajos jelenik meg, nagyon egyenesen, nagyon kímérten, feltartott állal lépked, fegyelmezetten és méltóságteljesen mozog, vagyis tökrészeg. A részegség letörölte arcáról a fiús kedvességet: öszülő hajával és szakállával egy szomorú húszéves öregember áll előttünk

LAJOS Jó estét, urak!... Ez mi? Összeesküvés?

BURGIO Uram...

LAJOS ...mert akkor megyek, akkor nem zavarok. (*Feszesen leül az asztalhoz*)... a kalocsai... pénz kéne, mi?... Nekem is. (*Bizalmasan suttog*)...nincs pénz.

TOMORI Részeg vagy, uram.

LAJOS Tökrészeg, uram... és tudod, miért?... mert sokat ittam, uram. (*Odainti Tomorit*)...és ha elfogadsz egy jó tanácsot, uram... menj, és rúgjál be te is... nem segít, de nagyon kellemes.

Tomori szó nélkül kimegy. Hosszú csönd

Hát... elkezdődött. Elindultak.

BURGIO És most?

LAJOS Mit most?

BURGIO Mit teszünk?

LAJOS Mulatunk. Jön a farsang... én dísznőnek öltözöm, hosszú orral és bojtos farokkal. Azt szeretik a magyarok. Azt nagyon szeretik. Te öltözz Gábrrielnek, és együtt jól berúgunk. Rendben?

BURGIO Aludnod kéne, uram.

LAJOS Fogok is. Aludni kell. Inni is fogok. Azt is kell. (*Feláll, indul ki*) Folytassátok csak, nem zavarok... összeesküvés... ez jó... (*Magában kuncogva kimegy*)

CAMPEGGIO Harmadik napja részeg.

BURGIO Harmadik napja, hogy megjött a kém, akit kiküldött...

Bejön egy írrok

Aha... dolgoznom kell. Itt vártál kint? Jó közel az ajtóhoz, mi? Heyles. Tanulni kell... mindent... a módszert. Írunk...

Írnok folytatja a megkezdett levelet

Hol is tartottunk?... (*Belenéz a levélbe*) Igen. ....szeretném, ha viszont legalább arról adhatnék hírt, hogy a magyarok is ugyanilyen lázasan készülődnek a védelemre." Pont. „De ha igazat akarok szólni, ezt éppen nem mondhatom, s meg kell vallanom, és Őszentsége legyen elkészülve rá, hogy ez az ország nem képes magát megvédeni, hanem ki van szolgáltatva az ellenség kegyelmének, és úgy fog kikerülni a háborúból, ahogyan az ellenségnek tetszik. Mert el lehet-e képzelni, hogy Magyarország háborút viselhesen a török egész hatalma ellen, mikor a magyar király és az urak még arról sem tudnak gondoskodni, hogy a végeken szolgáló katonaság megkapja zsoldját. Ófelsége, a király olyan súlyos anyagi helyzetben van, hogy gyakran még konyhája költségeit sem tudja kifizetni..."

CAMPEGGIO Te komolyan el akarsz menni arra a farsangi mulatságra? BURGIO Miért ne? Egyrészt, mert magam is szeretem a vidámságot, másrészt... sok részeg sokat kifecseg... végül is ezért vagyok itt... nem?

2. jelenet

Buda február. Mária szobája, ahol egy udvarhölgy áll, karja tele maszkarákkal, álarcokkal, jelmezekkel. Előtte Lajos: elmerülten csókolóznak. Mária jön, egy ideig áll, nézi őket, aztán óvatosan leül. Udvarhölgy észreveszi Máriát, próbál szabadulni, nehezen, de sikerül — kiszalad

MÁRIA Megint a lányokat hajkurászod.

LAJOS Farsang van, lehet.

MÁRIA Mindig a lányokat hajkurászod.

LAJOS ...most legalább van mentségem.

MÁRIA Tudod mit? Hetérának öltözöm, és a köldökömet mutogatom... farsang van!

LAJOS Én meg bikának, és elrabollak, mint Európát...

MÁRIA Európa nem volt hetéra, nem...

LAJOS Dehogynem! Most is az! Ringyó Európa! Kurva Európa!... Gyere, Burgio dinnyét küldött, Rómából hozták neki szalmába kötve...

MÁRIA Dinnye?! Úristen! Dinnye! (*Szalad ki*)

3. jelenet

Elhagyott csűr, kint zuhog az eső immár harmadik napja. A Komédiás elmerülten bámulja a befolyó tócsát, a Filozófus ingerülten járkál fel-alá

FILOZÓFUS ...ezt az országot fölzabálják, ezt az országot elisszák, ezt az országot aprópénzre váltják, és zsebre vágják...

KOMÉDIÁS Mit érdekel ez téged Görögországban.

FILOZÓFUS ...itt a valódi értéket beletaposják a sárba... itt a megszűlő gondolatot csírájában pusztítják el... zsurlok!... Taplógombák! Moszatok!... Igen! Ilyennek érdemes!... Ilyenné kell válni... ez a kifizetődő...

KOMÉDIÁS ...A szigetek... hófehér sziklák, kék víz... (*Skandálva*)

Fekete pókháló

fonják be a rémes

paizsoknak ércfogóját

s a lándzsavas hegyét s a kard

két élet rozsdá emészti...

FILOZÓFUS ...annál nagyobb az értéked, minél jobban el tudod adni magad... amit fizetnek, vágd zsebre, és röhögj a világon!... Itt minden áruba bocsátható, minden megvásárolható... tett, vélemény, gondolat, csont, bőr... tetőtől talpig az egész ember... de jaj neked, ha rosszul cseng a neved... ha nem tudod magad adminisztrálni... ha csak magadat kínárod, és nem rögtön a családfádat is... fölfűrészelve aprófának... kicsi csomagokban... könnyen szállítható, higiénikus...

KOMÉDIÁS A megoldás: Görögország... vagy Ázsia. Te mondtad... ahol azok a teljesen sárga kínaiak minden szart megesznek... vagy tovább... azok az apró szigetek, ...ott nincs gond, mert ott téged is megesznek... ingerlő gyümölcsök társaságában, banánnal körítve, rostos sütve... igen, ez a megoldás.

FILOZÓFUS Mi?!

KOMÉDIÁS ...ott újra idegen lehetsz... átutazó... végül is egy világpolgár a kondér fenekén is világpolgár.

FILOZÓFUS Én komolyan...

KOMÉDIÁS ...én is! Te elmész innen, akkor meg mi a bajod. Igen. Itt az emberek korruptak, mocskosak, jellemtelenek, gyávák, hazudozók, korlátoztak, megvesztegethetők, szellemtelenek, barbárok, tucatáru mind, kicsinyes, haszonleső, munkakerülő, ostoba, műveletlen, babonás, kapzsi... Ez ilyen ország. De neked ehhez semmi közöd. Eddig sem volt, eztán se lesz. Persze lehet, hogy ország se lesz. Itt most mindenki a látványos végre készül. Gyászra. A marhák! Most február vége, a török augusztus előtt nem ér ide, még mindenre volna idő... sereget gyűjteni, meg ilyesmi... gyűjtenek? Nem gyűjtenek. Megvárják a drámai lekésést, majd akkor! Majd júliusban! Akkor aztán véres kard, levelek, segélykérés és más bohócságok! Pompás módja az öngyilkosságnak... és ezek az ostoba, anyag, lelkiismeretlen gazemberek hősök lesznek. Szem nem marad szárazon... Pfüj!

FILOZÓFUS Cinikus vagy.

KOMÉDIÁS Meglehet. Túl sokat láttam... túl sokat tudok.

FILOZÓFUS ...és ha beállnék?

KOMÉDIÁS Hova?

FILOZÓFUS ...néhány törököt én is...

KOMÉDIÁS Igen? Kihez tartozol? Hogyhogy senkihez? Itt mindenki valakihez! Eddig mit csináltál? Mért éppen most? Kit éltetsz? Szapolyait? Lajost? Ferdinándot? Habsburg-párti vagy? Arra jártál, nem? Németeknél jártál, lengyeleknel jártál, cseheknel jártál! Lutheránus vagy! Vagy angolpárti? Ké? A Henriké? Honnan most ilyen hirtelen?

FILOZÓFUS Magyar vagyok, harcolni akarok...

KOMÉDIÁS Miért?

FILOZÓFUS A hazáért...

KOMÉDIÁS És eddig? Eddig nem? Élni nem, mi, csak halni?! Azt könnyű! Annyit mondasz: nyekk, és máris megvan... de élni! Itt, ebben az országban... napokat, éveket, egy egész életet...

FILOZÓFUS Eddig nem tudtam... nem éreztem...

KOMÉDIÁS Kém! Spion! Istentagadó! Lutheránus! Képmutató! Mániákus! Szodomita! Perverz!... menj inkább a szigetekre, ott még lehetsz hasznos. Ott még hisznek az emberek. Hiszik, hogy akit megzabálnak, annak az ereje, bölcsessége átvándorol beléjük. Nagy áldás. Nagy.

FILOZÓFUS Meg akarok halni.

KOMÉDIÁS Nem könnyű... Mármint kiválasztani. Hósi halott nem lehetsz, ezt már tisztáztuk. Semmi emlékmű, semmi szobor. Öngyilkos? Nem! Az szégyenletes... menj csak a szigetekre, ott van némi esélyed. A véletlenre bízni ilyesmit könnyelműség végül is.

FILOZÓFUS Meg akarok halni.

KOMÉDIÁS Ne búsulj. Mással is előfordult már, hogy kidobták a kocsmából, mert nem tudott fizetni... mert semmi más értéke nem volt, csak a gondolatai...

FILOZÓFUS ...De a megaláztatás! Semmi emberek szánakozó pillantásai...

KOMÉDIÁS Igen. Telezsebű semmi emberek...

FILOZÓFUS Pedig csak most jön a java... a sűrűje... a lábas alja...

4. jelenet

Sikátor valahol Magyarországon, meglehet, Budán. Futár jön, mögé kerül egy bérgyilkos, kötelet dob a nyakába. Futár szörnyű kínok között – például: akut levegőhiány, elszorított artériák, összetört gégefő stb. – meghal. Bérgyilkos elveszi a nála lévő leveleket és megkönnyebbülten távozik

5. jelenet

Buda, Lajos szobája. A színen Lajos és Mária

MÁRIA Megint gyűlés!

LAJOS Tavasszal szokás.

MÁRIA A török ellen?

LAJOS Nem tudom... nem hiszem... nem valószínű... az túl logikus lenne.

MÁRIA De elindultak!

LAJOS Ei.

MÁRIA Akkor?

LAJOS Mit akkor! Elindultak, jönnek!... Bár megérteném, minek nekik ez az ország. Ez a csódtömeg!

MÁRIA Gazdag ország! Jó kezekben gazdag! Szeretnék ötven év múlva születni... sok pénz, kereskedelem...

LAJOS Rabszolgaság...

MÁRIA Kinek? A parasztnak most is az...

LAJOS Te kinek a pártján állsz végül is?

MÁRIA Szerinted?... Kit pártol a Habsburg-ringyó?

Kívágódik az ajtó, Bornemissza, Szalkay és Báthori jön be

BÁTHORI Mocskos gazember... az! Mocskos... gazember... (Nagyon részeg) Az a gazember... (Maga elé mered)

BORNEMISSZA Mert nem adok, mi? Akkor sem adok!

SZALKAY Meg kell kockáztatni... Ha te visszaütsz, az más... az mindjárt más... de ez! Ez a parvenü... ez fog nekünk?

BORNEMISSZA Nincs pénz! Nem adok!

SZALKAY Most kirúghatjuk azt a fiskálist! A Székely Dózsát megsütötte, ez igaz! De azt se nekünk sütötte! Magának sütötte!... Ha már pénze van a parasztnak, legalább hatalma ne legyen! Jó, hogy megsütötte... de a nádori szék!

BÁTHORI Mocskos gazember... én a nehéz bort szeretem... pálinkát szeretem... nekem ne adjon homokot a csibész...

BORNEMISSZA Borra nem adok! Pálinkára sem... részeges banda... mindig... napestig...

SZALKAY Ráadásul a csehek!

BÁTHORI ...sört sem! Tokajit, azt igen... (Rövid gondolkodás után fáradtan) Éljen Szapolyai.

SZALKAY Hallgasson maga! Részeg disznó maga! Igaza van Werbőczynek, ilyen ártány ólba való, nem nádornak...

BÁTHORI... ha politikáról van szó, az más!... akkor nekem mindegy... csak sörből többet kell... sok a víz benne... de én megiszom... én mindent megiszok, ha politikáról van szó.

SZALKAY Aludjon, addig sem árt!

LAJOS Engem keresnek az urak netán?

SZALKAY Az a gond...

MÁRIA ...vagy engem?

SZALKAY (hosszan Máriára néz) ...az a gond... küldtek a pálosok. Sonkát küldtek, gondolták, fogytán, hát küldtek...

BÁTHORI ...hogy legyen. Így legalább lesz. (Elalszik)

BORNEMISSZA Pénzt azt nem. Semennyit sem.

SZALKAY ...pedig tatarozni kéne, beszakad a tető a fejünk felett...

LAJOS Mennyi az idő?

SZALKAY ... szalonnát is küldtek, friss hurkát is... na meg a sonka... rózsaszínre füstölve...

LAJOS Hány óra most, urak?!

BORNEMISSZA Nem tudom. Az ezüst is zálogban! Miből váltjuk ki?! Az olasz nem ad! Kértem ágyúkra, hogy megjavítsuk, azt mondta, nem ad, mert múltkor is fölzabáltuk, amit adott rá... most majd maga javíttatja a disznó... nem lehet abból... egy fillért se, lehet...

SZALKAY Túláságosan kiismerte a magyarokat.

BÁTHORI (felébredve rövid álmából)... és hozzá sajt. Hagymával, vajjal kikevert sajt. Arra lehet. Arra csúszik... arra még én is hajlandó vagyok a sört... (Elalszik)

LAJOS Azt kérdeztem, hány óra!

SZALKAY ... a Tomorinak bezzeg!... Tavaly tizenháromezret... elgondolni is rossz!... koszos, hagymától büzlő katonákra ennyi aranyat...

MÁRIA Idő!

BÁTHORI (felébred) Idő!?!... Itt az idő... (Elalszik)

SZALKAY Ja, hogy mennyi az idő? Nem tudom. Éjjel van. Éjjel közepe.

LAJOS Azért zavarják éjjeli álmában a királyt, mert a pálosok sonkát küldtek?

BORNEMISSZA Nem is aludt!
 LAJOS De aludhattam volna!
 BORNEMISSZA Volna! Az a baj... *(Elbizonytalanodik, segélykérően Szalkayra néz)* az a baj...
 SZALKAY *(Máriára néz)* ...ez a Báthori örökké...
 LAJOS Vagyis?
 SZALKAY Ráér... majd holnap... majd reggel...
 LAJOS Reggel alszom.
 SZALKAY Akkor délelőtt.
 LAJOS Alszom.
 SZALKAY Valamikor délután vagy este...

Zavart csönd

(Megfogja Báthorit) Gyere, vigyük...
 BORNEMISSZA De amiért jöttünk...
 SZALKAY Jöjjön már, segítsen! Egyedül nem bírom... *(Kimennek)*
 MÁRIA *(kirobban)* Tudják, hogy elmondod! Tudják, hogy megbeszéljük...
 LAJOS Gyerekek... szeretik a bújócskázást...
 MÁRIA ...gazemberek! Mért van az, hogy ebben az országban nem lehet beszélgetni!... ha négyen összejönnek, csak az időjárás, meg ételek, és közben mind a másikat lesi!... Itt csak párbeszélni lehet! Zárt ajtók mögött vagy kint az erdőben lovon, akkor nem hallgatják ki, talán... itt mindenki fél a harmadiktól...
 LAJOS Ugyan...
 MÁRIA Én is félek...
 LAJOS Éjfél elmúlt. Feküdjünk...
 MÁRIA Te nem félsz?
 LAJOS Mitől? Kihallgatnak? Na és? Meg nem ölnek talán. Itt nem szokás királyokat... Azt az egyet nem... Hát akkor? Játszanak. Holnap becsörtet majd a Szalkay vagy a molyrágta Bornemissza, és kéjesen vakargatva a szakállukat elszotognak valami ostoba kis titkot... országérdek... valami semmisséget, amit úgyis tud mindenki. Itt nincsenek titkok, kis ország ez. Itt mindenki mindenkit spioníroz... állandóan. Én is. Te is. Engem is.
 MÁRIA Téged nem!
 LAJOS *(levelet vesz elő)* És ez?
 MÁRIA Ez más... loncsos kurvákat hajkurászol.
 LAJOS Tizenöt éves szűz... három aranyat kapott hozományra... ennyi az egész. Féltékeny vagy?
 MÁRIA Nem. Ez más... szeretlek, mert egy marha vagyok. Ugyan!... Elegem van az egészszölből!
 LAJOS Ágyba! *(Elkapja Máriát)* Mindjárt reggel...
 MÁRIA Ne... meghallják...
 LAJOS Na és?

6. jelenet

Folyosó Budán. Burgio és a pápai futár beszélgetnek, reménykedve, hogy a néptelen folyosón tán nem hallgatja ki őket senki

BURGIO ... ezt mondd meg neki. Írok is, természetesen, de a szó gyakorta hatásosabb, és... magad is láthatad, nem túlzás, amit állítok.
 FUTÁR Láttam, uram, és beszámolok Őszentségének.
 BURGIO Mondd meg, hogy a török Szlavónián keresztül jön, hogy építik a hidat Nikápolynál... Szapolyai embere a saját szemével látta, ez nem szóbeszéd.
 FUTÁR Nekem a királyné embere fecsegte el...
 BURGIO ... a királynében pedig ne bizzon. Lutheránus, és a királyt is arra biztatja... meg arra, hogy ne tartsa meg az országgyűlést, holott, ha máskor nem, most valóban szükséges volna... az a nő azzal rémisztgeti, hogy a nemesség zúgolódásától jobban kell tartania, mint a töröktől...
 FUTÁR Ez a Luther minket, pápistákat tart legfőbb ellenségnek.
 BURGIO Lajos nem lutheránus, de... bevallotta, hogy ezektől a magyarországi törököktől jobban fél, mint a törökországiaktól, én persze megmondtam, hogyha valamiért, azért kell félnie, mert nem törődik az ország dolgaival.
 FUTÁR Erre ő?
 BURGIO Röhögött, és megkérdezte, iszom-e francia bort, mert küldött neki a lengyel követ egy átalaggal.
 FUTÁR Micsoda cinizmus!
 BURGIO Az... az. Az ágyúkkal se mentem semmire, mert nem találok mesterembert, aki tudna és akarna dolgozni.

FUTÁR Ebben az országban senki nem akar.
 BURGIO Miért? Másutt akarnak?
 FUTÁR Másutt sem, de legalább nem büszkélkednek vele... nem dícsékszenek... nem nézik le azokat, akik akarnak valamit.
 BURGIO ... szinte naponta kiderül valami újabb dicsőség. Az egész végvidék összes kapitánya beadta a lemondását. Jó, mi?
 FUTÁR Malacbanda!
 BURGIO És még itt sincs az ellenség. Mi lesz, ha a kapukat döngeti... szinte bizonyosnak tartom, ha a török betör, az ország azonnal szűz pártra szakad, és mind mást akar... s ha lesz is, akiben meglesz az akarat hozzá, hogy a törökkel szembeszálljon, az nem fog semmire se menni...
 FUTÁR Soha ilyen örömmel országból még vissza nem mentem Rómába, mint innen... és sehonnan ilyen rossz hírekkel...
 BURGIO ... mondd meg Őszentségének, tekintse Magyarországot úgy, mintha máris elveszett volna, mert amellet, hogy ebben a házában határtalan a rendetlenség, nincs itt meg semmi, ami a háborúhoz szükséges...
 FUTÁR És ha mégis gyűlnek?
 BURGIO Ugyan! Attól félek, hogy megint úgy lesz, mint múltkor, megint személyes érdekekkel töltik majd el az időt, s mikor végre a közügyek tárgyalására kerülne sor, bezárják a diétát... Sőt!... Mondd meg azt is Neki... és mindenké között ez a legfontosabb...

Kimennek. Az ajtók egyike kinyílik, és egy meghatározhatatlan öltözékű férfi áll meg az ajtóreszben

7. jelenet

Szoba Szapolyai várában. Egyikben a hetvenkettő közül. Maga Szapolyai karosszékekben ül, körülötte szolgák és egy orvos. Éppen eret várgott a hevüλέkeny úron, egy szolga fehér cseréptálban viszi ki a körülbelül háromnegyed liternyi vért. Az orvos éppen kötözi a feltűrt köntösűj alatti sebet. Szapolyai igen sápadt

SZAPOLYAI ... Ki van még?
 TITKÁR A három magyar díszben.
 SZAPOLYAI *(furcsa hang hallatszik belőle, valami csikorgásféle, később kiderül, hogy nevet)* ...Azok... a Három Díszmagyarok... Tíznap is.
 TITKÁR ...azóta.
 SZAPOLYAI Enni kaptak?
 TITKÁR Hogyne. Inni is.
 SZAPOLYAI Sokat?
 TITKÁR Két napig folyton.
 SZAPOLYAI *(újra a furcsa hangot hallatja, ismét nevetésnek bizonyul)* ...Az a jó... fáj a fejük... katzenjammer... az a jó... ...jobb, miről a tortúra...
 TITKÁR Bejöhetnek?
 SZAPOLYAI Be. Most már be.

Titkár kimegy, a Három Díszmagyarok be

1. DÍSZMAGYAR Jó napot, uram.
 SZAPOLYAI *(hosszan hallgat, élvezettel szemléli az egyre növekvő kinban toporgó magyarokat)* Hát, igen. Ti vagytok... Régen vártok?
 2. DÍSZMAGYAR Tegnapelőtt.
 1. DÍSZMAGYAR ...tegnapelőtt, de egy éjszakát a várnagynál...
 2. DÍSZMAGYAR A kocsmában.
 1. DÍSZMAGYAR ... a kocsmában, mert nem tudtuk, milyen szívvel fogad minket, uram.
 SZAPOLYAI Mért fogadnálak rossz szívvel benneteket?

Hosszú csönd

No... És mi újság?
 3. DÍSZMAGYAR Megvolt a gyűlés...
 2. DÍSZMAGYAR Országgyűlés.
 1. DÍSZMAGYAR ...országgyűlés...
 SZAPOLYAI Ilyenkor szokott... a fecskék meghozzák.
 3. DÍSZMAGYAR Még nem jöttek... a fecskék... nem jöttek...
 SZAPOLYAI Jönnek azok, uram. Azok megbízhatóak.

Hosszú csönd

1. DÍSZMAGYAR Van újság... nagy újság van...
 2. DÍSZMAGYAR Visszatették.

3. DÍSZMAGYAR Báthorit visszatették...

SZAPOLYAI Visszatették?

1. DÍSZMAGYAR Visszatették. Ők. Mi nem... mi ott se egészen...

SZAPOLYAI Hát hol?

1. DÍSZMAGYAR Úgy gondoltuk, hogy előbb...

2. DÍSZMAGYAR Újlakon.

1. DÍSZMAGYAR ...Újlakra mentünk előtte, és később, mire mi is, ad-digra el is ment.

SZAPOLYAI Ki?

2. DÍSZMAGYAR Werbőczy.

1. DÍSZMAGYAR ...Werbőczy elment duzzogni... Zólyomba ment, mert igen bántotta, hogy letették...

3. DÍSZMAGYAR ...pedig le se tették, ő maga ment el...

1. DÍSZMAGYAR ...rögtön az elején... mondta, hogy ő megy, és...

2. DÍSZMAGYAR Ment.

3. DÍSZMAGYAR Hangos szó nem esett... ilyen békésen, ilyen jó han-gulatban még sohasem gyűltünk.

1. DÍSZMAGYAR Bort azt nem adtak, de volt a kocsmában...

2. DÍSZMAGYAR Újlakon.

3. DÍSZMAGYAR ...azért is mentünk késve.

Csőnd

...mostantól nem gyűlésezünk, csak ha nagyon muszáj.

1. DÍSZMAGYAR Sok a költség...

3. DÍSZMAGYAR ...nem bírja mindenki... főleg a szegényebb neme-sek... kevés a pénz...

1. DÍSZMAGYAR ...pedig az kéne, nagyon kéne a...

2. DÍSZMAGYAR Pénz.

1. DÍSZMAGYAR ...az kéne nagyon, a pénz.

SZAPOLYAI Aztán?

1. DÍSZMAGYAR Lett, uram.

SZAPOLYAI Mi lett?

2. DÍSZMAGYAR Határozat.

1. DÍSZMAGYAR ...remek határozatok... egyik jobb, mint a másik...

3. DÍSZMAGYAR Megajánlottak fél forint adót...

1. DÍSZMAGYAR ...meg a régieket mindenki...

3. DÍSZMAGYAR ...a hátralékot... hogy beadja...

1. DÍSZMAGYAR Az sok pénz.

SZAPOLYAI Ha beadjátok.

1. DÍSZMAGYAR Törvény lett róla...

SZAPOLYAI Eddig is volt.

3. DÍSZMAGYAR Az más. De most arról is van törvény, hogy be kell tar-tani a törvényeket és a határozatokat... (Kifejező mozdulat)

1. DÍSZMAGYAR ...meg hogy a jobbágyokat is, ha kell...

3. DÍSZMAGYAR Azt már nem!

2. DÍSZMAGYAR Soha.

3. DÍSZMAGYAR ...Parasztnak fegyvert? Nem volt elég a Székely Dó-zsa?

1. DÍSZMAGYAR ...pedig, ha nagyon muszáj, őket is be kell... nekik is muszáj, hajlanak ők is, elvégre itt laknak, ez a hazájuk, hát akkor dögöljenek érte, ha kell...

2. DÍSZMAGYAR Hősileg?

3. DÍSZMAGYAR Ha nem is hősileg... csak úgy, egyszerűen.

2. DÍSZMAGYAR ...de a döntés nem minket...

1. DÍSZMAGYAR A döntés a királyt...

3. DÍSZMAGYAR ...egyszemélyileg, elvégre király.

SZAPOLYAI És mit szolt hozzá?

1. DÍSZMAGYAR A Lajos?

SZAPOLYAI A Lajos.

3. DÍSZMAGYAR Hát... az is mindent...

1. DÍSZMAGYAR ...hogy ő megteszi...

3. DÍSZMAGYAR ...amit lehet, ő megtesz, de ha bajba jut az ország...

1. DÍSZMAGYAR ...akkor bajban lesz.

3. DÍSZMAGYAR ...hogy ő nem tehet róla...

1. DÍSZMAGYAR Ha bajban van.

Hosszú csőnd

Thurzóra bízták a pénzt...

3. DÍSZMAGYAR Kecskére káposztát... mondják, a király csak beállt nekik...

SZAPOLYAI Kiknek?

1. DÍSZMAGYAR A Kalandosoknak... beugrott. Kupeckedtek, alku-doztak, ígérgettek, hivatkoztak, és a végén letették Werbőczyt.

3. DÍSZMAGYAR ...vagyonát is elkobozták... már úgy szóval, mert va-lójában... (Kifejező mozdulat)

Csőnd

1. DÍSZMAGYAR Meg hogy börtönbe vetik a Szalkayt...

3. DÍSZMAGYAR...téged is letettek, uram...

Csőnd

SZAPOLYAI Egyszóval békés országgyűlés volt.

1. DÍSZMAGYAR Az, uram. Soha még ilyen nyugalom és egyetértés...

3. DÍSZMAGYAR ...asztán mindenki fogadkozott mindenkinek...

1. DÍSZMAGYAR ...a gyűlés, hogy minden hatalmat a királynak ad, minden jogot minden döntésben...

3. DÍSZMAGYAR ...így, ha baj van, mi semmiről se tehetünk végül is...

1. DÍSZMAGYAR ...a király meg, hogy jó, jó, ő mindent vállal, ha adnak pénzt...

3. DÍSZMAGYAR ...de pénz, az nincs persze, pedig azt is szavaztak, de hát a szó...

SZAPOLYAI Egyszerű. Így hát minden törvény a király ellen szól... van kit piszkolni, ha minden odavész...

1. DÍSZMAGYAR Azért király, hogy királykodjon, vagy nem?

SZAPOLYAI És ti?

3. DÍSZMAGYAR Ott voltunk.

SZAPOLYAI És?

3. DÍSZMAGYAR (rövid gondolkodás után) Elmentünk.

1. DÍSZMAGYAR Végül is mindegy...

SZAPOLYAI És a király?

1. DÍSZMAGYAR Mit, a király...

SZAPOLYAI Mit csinál most a király?

2. DÍSZMAGYAR Vadászik Visegrádban.

8. jelenet

Utca valahol Budán alacsony kőfallal. Két futár jön. A falról elébük ugrik kivont karddal egy férfi, ők is kardot rántanak, másik férfi ugrik mögé-jük. Vívnek. Sokáig vívnek. Vitézül vívnek. Egy-egy elesik innen is, on-nan is, de a maradék kettő rettenhetetlenül vív tovább. Az egyiket talá-lat éri, összerogy, de estében sikerül a másikba szúrni a kardját. Mar-kolat kiáll

1. FÉRFI (vért köp) ...Irgalmas Jézus úr...

1. FUTÁR (köhög) ...te... magyar... vagy?

1. FÉRFI ...mi más... te is?

1. FUTÁR ...Te kinek?

1. FÉRFI ...Lajosnak... futára...

1. FUTÁR (röhög és vért köp) ...én is... levelet...

1. férfi ugyancsak röhög, majd meghal

...baszhatjuk, pajtás... (Meghal)

9. jelenet

Buda, Mária szobája előtt, ahonnan kristálytisza gyermekhangon — hatéves fiúcska énekel — Dávid egyik zsoltára hallatszik mély áhitattal. Ha a fiú megakad, érces férfihang segíti ki. Lajos az ajtóban áll, hátát az ajtókeretnek vetve befelé beszél a szobába

LAJOS ...a leveleket elküdtem.

Mária érthetetlen válasza bestről

LAJOS Ugyan! Tudom, semmi foganatja...

Mária érthetetlen, ingerült válasza bestről

LAJOS Persze, hogy írtam! Neki is, a pápának is!

Mária felcsattanó érthetetlen válasza

LAJOS Jó, jó, jó! Küldött pénzt, de nem adta ide. Részletekben persze adta, erre-arra... de az egészet... Letétben van Burgiónál.

LAJOS (ordít) Felzabáltuk! Na és?! Azt is a török ellen zabáljuk! Nem?!

Mária érthetetlen kérdő mondata

LAJOS Ugyan! A bátyád! (Egyre jobban feldühíti magát) Huszonkettőben a nürnbergi gyűlésen tárgyalták... aztán elnapolták őszre... (Járkálni kezd a szoba előtt) ...ősszel bizottságot küldtek, aztán vissza a birodalmi gyűlés elé, de azt közben elhalasztották huszonnégyre... huszonnégyben levették a napirendről, és eltolták huszonötöre... közben kitört náluk a parasztháború... lőttek az egészségnek... A bátyád! Szarházi...

Mária döbbent dühös mondata, szinte vakkantásszerű

Persze, hogy írtam! Újra írtam... persze! Majd megint kitűznek egy időpontot Magyarország romlása ügyében... (Röhög) napirendi pont leszünk, hogy legyen mit elnapolniuk...

MÁRIA (megjelenik az ajtóban, énekszó bent elhallgat) A bátyám akkor is!... A többiek!

LAJOS Kivéve a pápát.

MÁRIA Neki muszáj küldeni... de a többiek...

LAJOS Pedig az ő seggük alatt is ég a szalma... ha rajtunk keresztülmenne, ők következnek...

MÁRIA Mért mennének keresztül?

LAJOS Mért? Mink van nekünk? Katonánk, lovunk, pénzünk van? Fegyverünk van? Mért ne mennének keresztül?! Ha ezt tudom, hogy így benne hagynak... békét kötök és átengedem őket... akkor most a te szerelmes Károlyod irkálhatná a segélykérő leveleket Európának...

MÁRIA Átengedted volna... és ha itt maradtak volna? Bejönnek, és nem mennek ki... egyszerű...

LAJOS Azt ígérték...

MÁRIA ...és te hiszel a töröknek?!

LAJOS Van annyira pogány, mint te a reformált hiteddel!

MÁRIA Ne bántsd a hitemet! Ne merészel! Én legalább hiszek valamilyen! Elmegyek a miséitekre, mert muszáj... pedig szívesen megégetnének a magyarjaid, mi? Lesnek, hogy mit imádkozom!

LAJOS Ugyan! Luther gyereket dajkál a széles farú Katherinája mellett! Kiugrott pap, szökött apáca... szép pár!

MÁRIA Az legalább tudott gyereket csinálni!... Én Habsburg-lány vagyok... olyan Habsburg-asszonyt te még nem láttál, aki ne tudott volna ötöt-hatot szülni... (Sírva) Az én fajtám szapora...

LAJOS Az enyém nem?!

MÁRIA Az apádnak is csak te sikerültél!

LAJOS Hívjam vissza a Brandenburgit?!

Mária sír

A mi gyerekünk... most képzeld el szegényt... jobb neki, hogy nincs...

Mária sír

Ha meghalok, menj vissza a bátyádhoz. Te jó politikus vagy, rád szüksége lesz. Rád bízhatja valamelyik tartományát, te jól elvezeted majd.

MÁRIA Nem halsz meg...

LAJOS Ki tudja. Itt mindenki veszteni készül. Megértem őket. Veszteni könnyebb. A semmiből indulni könnyebb, mint elpucolni a mocskot. Itt most minden összedől majd. A török bejön, feléget, leöl, kipusztít... Utána már könnyű lesz. Felelősség nélkül. A semmi kényelmes indulópont. Ahhoz képest minden, ami több a nullánál: haladás...

MÁRIA De ha...

LAJOS Nincs ha. Azt akarják, hogy a király elmenjen meghalni, és a király elmegy meghalni. Te pedig mihelyt kihúszom a lábam, csomagolj. Hajóra mindent. És amint a hír megjön, föl Pozsonyba. Pozsony már majdnem Európa. Itt most a barbárság szabadul el...

MÁRIA Szeretlek.

LAJOS Mire elválnék, megszeretsz. Így pontosabb, nem?

Összekucorodott koldus egy lépcső alatt énekel

KOLDUS Darabka hús — falat kenyér

Adjatok jámbor emberek

Isten megfizet mindenér

Közel az óra — meglehet

Koldulni mellém ültök, és

Nem lesz, ki adhat — a kevés

Ami még van, az mind közös

Hát adjatok a részemet

Mert ölni is tud az a kés

Amely nem szelhet kenyeret

Isten mindenért megfizet

Darabka hús — falat kenyér

IV. felvonás

Amelyben a jelenetek helyszíne legkevésbé sem fontos, hiszen eddigre megszokta a néző a főbb szereplők környezetét és a helyszínt a történetet nem befolyásolja, vagy ha igen, arra pontos utalás található a szükséges helyen

1. jelenet

Buda. 1. cseh jön, utazóládát húz nehézkesen, 2. cseh utána, teleaggatva ruhákkal, csizmákkal, fegyverekkel, fürdéshez szükséges lepedőkkel és más — valójában fölösleges, ám bizonyos helyzetekben nélkülözhetetlen — apróságokkal, amelyekre szüksége van hosszabb utazás közben egy uralkodónak, ha mégoly rossz anyagi körülmények között él is. 1. cseh leül a ládára. 2. cseh ugyancsak

1. CSEH Kolik je hodin?
2. CSEH Json tři čtvrtin tři.

1. CSEH Už je pozdě.
2. CSEH Ano, ano ano...
1. CSEH Ne máme jě tě balit?
2. CSEH Ne.

Csönd, mindketten mélyen elgondolkodnak

1. CSEH Kam půjdeme ted?
2. CSEH Na Tolna.
1. CSEH Jak je daleko?
2. CSEH Daleko!
1. CSEH Kdy bude odchod?
2. CSEH Kdy se vrátíme?

Hosszú, jelentőségteljes csönd

1. CSEH Všude je bláto...

Még hosszabb, csaknem vésterhes csönd

- Král...
2. CSEH Dělá se duležitým.
  1. CSEH Hloupý!!
  2. CSEH A borvörös ruháját nem visszük?
  1. CSEH Nem!... Ezeknek?!

...és viszik tovább a ládát

2. jelenet

Beomlott pince, de lehet, hogy összedült raktár, esetleg használaton kívüli istálló. Kint esik az eső

FILOZÓFUS ...és ezt... ezt... (Kemény födelek közé kötözött kéziratot vesz elő) ...Prágában írtam.

KOMÉDIÁS Mért nem adod ki? (Olvassa)

FILOZÓFUS Ki közölné?... és ha közölné is, ki olvasná? Ebben az országban, aki olvasni tud, annak nincs ideje rá, aki meg ráérne, az nem ismeri a betűket...

KOMÉDIÁS Azért akad olyan is...
 FILOZÓFUS Meglehet... Az igazság az, hogy nincs kedvem utánajárni. Fölfordul a gyomrom, ha rá gondolok... most rohangáljak protektorok után? Mosolyogjak, gazsuláljak...
 KOMÉDIÁS De így mit ér az egész?
 FILOZÓFUS Amit leírtam, tíz, húsz év múlva is érvényes...
 KOMÉDIÁS ...feltéve, ha lesz még akkor Magyarország.
 FILOZÓFUS Lesz. Mások lakják majd, meglehet, de lakják... és lesz egyszer valaki... valami hozzám hasonló, aki elolvassa és megérti... megérti és terjeszti...
 KOMÉDIÁS ...te meg? Hol leszel addigra? Éhen halsz...
 FILOZÓFUS Nem halok. Olyan kevés elég... Értsd meg, én tudom mi a feladatomban... mindent följegyezni, átgondolni, leírni... eladni nem tudom, nem vagyok kupec... valljuk meg, nem is nagyon törekszem rá... az igaz gondolat nem romlandó áru... nem bűdösödik rám...
 KOMÉDIÁS Tudod!... Merész vagy...
 FILOZÓFUS Még csak az sem. Csak kényes ízlésű... Középszerű emberek seggét nyalni... nem nekem való foglalatosság. Tudom a helyem a világban, és ez megnyugtató, biztonságérzetet ad. Ha meg valami történne velem... megeshet a mai zavaros világban...
 KOMÉDIÁS Megeshet.
 FILOZÓFUS ...vedd magadhoz ezeket... *(Nyakához nyúl)* ...és ezt is. Medál. Vidd el Prágába, és a Károly hídról dobd a Moldvába. Ott a helye, ott van otthon.
 KOMÉDIÁS Azé?
 FILOZÓFUS Azé... a többivel pedig belátásod szerint.

Hosszú csönd

KOMÉDIÁS Esik.
 FILOZÓFUS Ez a nyár már csak ilyen... feküdjünk...
 KOMÉDIÁS Hallod?
 FILOZÓFUS Mit?
 KOMÉDIÁS Bagoly.
 FILOZÓFUS Kuvik... stílusos, nem?...

Röhögnek

KOMÉDIÁS Késő van...

3. jelenet

Buda

LAJOS Nincs késő! Sőt! Igen korán van!
 BURGIO Elindultak...
 LAJOS Tudom. A törvény szerint magyar nemesnek csak tizenöt napig kell fegyverben maradnia... azt is csak akkor, ha én személyesen vezetem őket. Most május van, a török főhada augusztus előtt nem ér ide. Nem hívhatom őket most, mert hazamennek, mire az ellenség ideér.
 BURGIO ...és ha arra hivatkoznál, hogy... országérdekre...
 LAJOS Ugyan! Itt mindenkit csak a saját érdeke vezet... csak a törvény betűje számít... az is csak akkor, ha kényelmesebb betartani, mint megszegni... Nem tehetek mást, levelezek... Írtam Sziléziába, írtam a sógoromnak, Károlynak, írtam Morvaországba, a cseheknek... de, hogy lesz-e foganatja, kétséges...
 BURGIO Országban belül kéne...
 LAJOS Amúgyis... az a hír járja, hogy mégsem erre jönnek, hanem Itáliának...
 BURGIO Az a hír járja! Itt mindenkinek akkora a szabadsága, hogy azt mondhatja vagy teheti, amit akar... rémhíreket terjeszt, ha ezzel pénzt tud kicsikarni... eltagadja az igazságot, ha az érdeke úgy kívánja.
 LAJOS Szerinted mi a teendő?
 BURGIO Amit a kalocsai mond. Menj a végekre, gyűjts sereget...
 LAJOS Korai. Gondolj a tizenöt napra...
 BURGIO Hazafiság is van a világon...
 LAJOS Van, de sok pénzbe kerül, azért népszerűtlen álláspont ebben a hazában.

4. jelenet

Buda. Mária szemben ül egy széken, a nézőknek háttal egy férfi, ugyancsak karosszékekben. Így, hátulról csak gesztikuláló keze látszik

MÁRIA ...én sem vagyok népszerű...
 ISMERETLEN Ne szépítsd a dolgot, királyné: gyűlölnék; és ha valami történne a királlyal, ne számíts irtalomra.
 MÁRIA Megölnének?
 ISMERETLEN Meglehet... Ezek már ölte királynét.

Csönd

MÁRIA ...de mi történne a királlyal?
 ISMERETLEN Lajos nem király. Lajos egy elkényeztetett gyerek, akinek teher a korona... Eddig is te uralkodtál helyette.
 MÁRIA Csak tanácsokat adtam...
 ISMERETLEN Ha te uralkodnál nyíltan is, rendet tudnál teremteni, de te itt nem uralkodhatsz.
 MÁRIA Szeretem Lajost.
 ISMERETLEN A kutyádat is szereted, mégis megbünteted, ha rosszat tesz.
 MÁRIA Ő soha semmi rosszat...
 ISMERETLEN ...nagyobb a bűne. Egyáltalán semmit sem csinált.
 MÁRIA Én ilyennek is szeretem.
 ISMERETLEN Igen? Ez meglepő. Amikor éjjel bűdösen, istálló- és borszagúan beszédeleg melléd az ágyba, akkor is? Amikor útszéli ribancok szétkent festékével az ingén hortyog délig, akkor is? Tönkretett téged... megalázott... te uralkodni születél, nem egy ilyen barbár cselédjének, ágyasának...

Csönd

Ha Lajos meghalt, te Pozsonyba mész, onnan Károlyhoz. A testvéred szeret téged, bízik benned... Németalföld kormányzóra vár... a gazdag Németalföld, ilyen kormányzóra, mint te vagy...
 MÁRIA De végül mégis...
 ISMERETLEN Nincs mégis! Te nem szereted a királyt. Egy festménybe szerettél bele. Más a festmény, és más az ember.

Csönd

MÁRIA Németalföld mely tartományairól lenne szó?

5. jelenet

Éjszaka egy zezzugos mocskos utcácskában. Az egyik ház kapuja kinyílik, és idősebb asszony röpül ki rajta, végigzuhan a földön, a kapu becsukódik

ASSZONY *(tápázkodik, leltározza a csontjait, orrát törli — vérzik. Látja, hogy nagyobb baja nem történt, föláll, motyog)* Dögölj meg. Dögölj meg a fajtád is. Pudvás vénember. Legalább reggelig várt volna. Most hova menjek. Hideg van. *(Ordit a ház felé)* Hova menjek?! *(Motyog)* Nem szabad megöregedni. Kinek kell egy ilyen vén kurva? Míg fiatalabb voltam, három napig. Egy hétig. Akkor bezzeg a derekam majd leszakadt, mégse engedett ki az ágyból. *(Ordit a ház a felé)* Vén kecske! Nem is tud! Az egész utca beszél! Az egész környék! Tízéves kislányokat fogdos! *(Fölkap egy követ, a ház felé vágja, üvegcsörömpölés)* Így! Legalább hasznod ne legyen belőlem! Költsd üvegesre! *(Motyog)* Most hova menjek ilyenkor?

6. jelenet

Burgio pápai legátus áll az ablaknál és bámulja a zuhogó esőt. A titkára levelet ír, Burgio diktál

BURGIO ...nem telik belé több egy-két napnál, s a szultán már a határon fog állani. Pont. E hó eleje óta az ország dolgai még rosszabbra fordultak, a zürzavar nagyobb, mint valaha...

Csönd

Dinyét is küldött Giovanni?
 TITKÁR Küldött. Szólót is... ami érik, abból...
 BURGIO ...és a kis Lucilla férjhez ment.
 TITKÁR Nagy esküvőt tartottak, azt írják.
 BURGIO Kár, hogy nem lehattunk ott.
 TITKÁR Igen hívtak...

BURGIO ...De pont most... Hol is?

TITKÁR ...nagyobb, mint valaha...

BURGIO (*gyorsított iramban diktál, és már nem bámul az esőbe*) ...nagyobb, mint valaha, semmi tájékozódás, semmi rend, s a védelemnek még előkészítéséhez sem fogtak hozzá... (*Megint az esőbe bámul*)

TITKÁR ...fogtak hozzá...

BURGIO Pont. (*Járkál*) Végre a felség összehívta a tanácsot, felajánlotta, hogy kivonul az ellenség elé ő is, hogy kész kockára tenni mindenét, még az életét is, csak adják meg neki a lehetőséget, hogy a harctérre mehessen. Ezért kér most tanácsosaitól segítséget és tanácsot. A király után én szólaltam fel a külföldi követek nevében. Elmondtam, hogy nekünk idegeneknek nem az a feladatunk, hogy a királyt tanácsokkal lássuk el, hogy honnan szerezhetne pénzt, hanem az, hogy megsegítsük. Ezért már írtunk is fejedelmeinknek, s reméljük, hogy a segítség meg fog érkezni. Hozzátettem még azt is, hogy engem itt már mindenki magyarnak tekint, s ezért mint magyar ember adhatok tanácsot is...

TITKÁR Csak legyen, aki megfogadja...

BURGIO (*legyint*) ...én úgy látom — egyetlen biztos módja van annak, hogy a felség pénzhez jusson, s ez az adó...

Csőnd

Igazán csodálom, hogy nem verték még fejbe valami sötét lépcsőfordulóban.

TITKÁR Okosabbak annál.

BURGIO Harmincezer aranyat szavaztak össze... legalábbis papíron.

TITKÁR Annál az ötszáz valóságos aranynál több alig gyűlik, amit te adtál.

BURGIO A pápáé... nekik azt mondtam, hogy a sajátom, de ennyi hazugságot csak elnéz az Isten... végül is volt eredménye... ötvenkilencen követték a példámat.

TITKÁR Ötvenkilenc... sok... ha tízről biztosan tudhatnám...

BURGIO Tíz... én kettőért tenném tűzbe a kezem: Tomoriért meg Brodaricsért... de attól félek, késő van bármit is tenni. Hanyadika van ma?

TITKÁR Ötödike. Június 5. Anno Domini 1526.

7. jelenet

Buda, két cseh jön ládával, és pakolnak kifelé

1. CSEH Hanyadika van?

2. CSEH Tizenhárom.

1. CSEH Szerencsétlen nap.

2. CSEH Jsem zarmoucen.

1. CSEH Ano.

Csőnd

Jsme hluboce rozhořeni.

2. CSEH És most mit csinálunk?

1. CSEH Itt maradunk.

2. CSEH És a többiek?

1. CSEH Ők mennek.

2. CSEH Mind az ötszázán?

1. CSEH Nem. Csak négyszázkilencvennyolcan.

2. CSEH De ha a cseh király hív, menni kell.

1. CSEH Magyar király.

2. CSEH Cseh.

1. CSEH Ő se megy!

2. CSEH De mondja!

1. CSEH Mondja, de megy!

2. CSEH Mondjuk mi is.

1. CSEH És ha mégiscsak elindul?

2. CSEH Hol van az még!

1. CSEH Július másodikán.

2. CSEH Hol leszünk mi már akkor!

8. jelenet

Két futár jő, egyik lő, másik meghal, levél gazdát cserél. — A gyilkosságok heve erősen csökkenőben, szemmel láthatóan kezd unalmassá válni az adatszerzés eme klasszikus módja, valahogy hiányzik belőle a meggyőződés. A gyilkos unja, a néző unja, egyedül a hulla nem unja, mert neki már mindegy

9. jelenet

Szapolyai eszik. Sokat eszik, mohón eszik. Előtte levél az asztalon, asztal előtt a győztes Futár

SZAPOLYAI ...és te ezt elhiszed?

FUTÁR Nem mindegy?... ha megint mondd, uram, megint lecsapom.

SZAPOLYAI Nem az!... Ami a levélben van! Elhiszed?

FUTÁR Nem.

Csőnd

...nem olvastam.

SZAPOLYAI Nem olvastad?

FUTÁR (*szenved*) Nem... azaz...

SZAPOLYAI Azaz?

FUTÁR (*roppantul szenved*)...csak mert véletlenül kinyílt... nyitva volt.

SZAPOLYAI Kinyílt?

FUTÁR (*szőnyegen szenved*) Talán, ahogy elvettem... akkor...

SZAPOLYAI Talán?

FUTÁR (*megettörtén*) Kinyitottam, elolvastam, leragasztottam...

Szapolyai nézi

(*suttogva*)...kenyérbéllel.

SZAPOLYAI És elhiszed?

FUTÁR Nem!

SZAPOLYAI Nem?... hogy paktálok a törökkel... Olyan képtelenség?

FUTÁR Nem tudom... nem tudom...

SZAPOLYAI Gondolkozz! (*Különös élvezettel ropogatja a szavakat*) Itt ez a pompás ország... érdemes fölégetni? Leőletni állatot, aszszonyt, gyereket?... Összedőlt falvak, füstölgő udvarházak! Nem okosabb az egyezkedés?

FUTÁR Ha egyezkednek...

SZAPOLYAI Egyezkednek. Nekik is így kényelmes. Mi is élünk, ők is élnek... nem jobb ez, mintha a Habsburg-ribanc királykodna?

FUTÁR Van benne valami... hallottam is, mert beszélnek, de nem hittem... meg hogy feleségül veszed a szultán lányát, mert ez a... Mária téged (*Kifejező mozdulat*)

SZAPOLYAI És még mit beszélnek?

FUTÁR ...hogy azért állsz fegyverben... egyszóval... ha a török elfoglalja az országot... vagyis... hogy te lennél a király.

Szapolyai feláll

Nem én mondom... beszélnek. A törökök beszélnek...

SZAPOLYAI A törökök?

FUTÁR Illetve... hallottam: „Ti nem fogjátok tudni védeni magatokat, mert magatok között is viszálykodtok... A ti erdélyi vajdátok máris a mi pártunkon van...”

SZAPOLYAI (*kabátjánál fogva fölemeli a földről*) Ugye, milyen furfangos a török? Miket tud kitalálni?

FUTÁR De én nem... magamtól sosem...

SZAPOLYAI (*lerakja*) Készülj! Levelet viszel. Gyűlést hívok Erdélybe. Országgyűlést.

10. jelenet

Ócska fészker, ragyogó napsütés. A Komédiás feje alá gyűrt köpenyvel fekszik hanyatt. A Filozófus szinte betölti az ajtókeretet, bámul a szikrázó fénybe. Kint pillangók ezrei keringnek részegen a fényben, nemkülönben több millió bogár, valamint a szélrózsa minden irányába cincérek, futrinkák stb. másznak, nem beszélve a giliszták valószínűtlen tömegéről

FILOZÓFUS ...Hát nem pompás? Az eső ragyogóvá mosta a világot...

Hát nem nagyszerű belekiáltani a hajnalba egy víg evoét?

KOMÉDIÁS Reggelbe.

FILOZÓFUS Reggel! Micsoda reggel! Ilyen reggeleken indulnak nyakukban hószórú áldozati báránnyal hosszú csipejű görög ifjak tört márványrögökkel ékes ösvényeken... ilyenkor veszítik szüzességüket a lányok szénatörte háttal, és fogatlan anyókák frissen fejt tejbe mártogatva kenyerüket visszaálmodják gömbölyű farukat...

KOMÉDIÁS Éhes vagyok.

FILOZÓFUS Ugyan! Felejtsd el a ropogósra sült kappant, barátom!

Felejtsd nagykalapu vargányák fanyar illatát! Ne gondold mézszínű borokra! A városok utcáin hófehér paripák vágatnak, tajtéktól fénylő tomporuk darabokra töri a csöndet, és csörömpölve törnek ki örökké zárt ablakok! Ilyenkor szeretem a nyers levegő már-már szemérmetlen aromáját, a virágok perverz sokszínűségét... ilyenkor szeretek élni! (*Belérug a Komédiásba*) Ne aludj, te marha!

11. jelenet

Két álleprás az előírásos, arcot is takaró zsákvászon kármzsában ül, és mohón zabál valamit egy vödörből

1. ÁLLEPRÁS Szegényednek. Alig van benne hús.

Zabálnak

2. ÁLLEPRÁS Régen bezzeg... (*Sokat jelentő gesztus*)

1. ÁLLEPRÁS A kezem is lekopott. Honnan vegyek vadszedret... tudod, az a tuskés... de nincs szezonja.

2. ÁLLEPRÁS Én jobbat gondoltam. Idenézz. (*Gőncei közül kicsi tégelyt kotor elő*)

1. ÁLLEPRÁS Ez?

2. ÁLLEPRÁS Dió. Összegyűjtöm a zöld héjat, vizet öntök rá, megpuhul, és fekete lesz. Ha ezt kened magadra... nem fakul, nem kopik... kitar egy évig is egy ilyen tégely. Frászt kap, aki rádnéz.

1. ÁLLEPRÁS (*vizsgálja*) Bűdös.

2. ÁLLEPRÁS Hát az. Bűdös. De úgy még jobb, ha szaga is van.

1. ÁLLEPRÁS Csak a kezedet?

2. ÁLLEPRÁS Az arcomat is. Bizalmatlanok manapság. Van, aki látni akarja. Belenéz.

1. ÁLLEPRÁS (*méltó felháborodással*) Pedig tilos. Törvény tiltja!

2. ÁLLEPRÁS Ezek! Köpnek a törvényre!

1. ÁLLEPRÁS Micsoda világ!

2. ÁLLEPRÁS Micsoda idők!

1. ÁLLEPRÁS (*sóváran*) Adj egy kicsit.

2. ÁLLEPRÁS (*féltékenyen*) Nem lehetünk egyformák! Gyanút fogónak. Köss rá rongyot... aztán majd lesz szeder is.

1. ÁLLEPRÁS Francba! Ha így romlik az ellátás, kivetkőzöm.

2. ÁLLEPRÁS És? Mit csinálsz? Beállsz zsoldosnak? Máshol nem kellesz!

1. ÁLLEPRÁS Minek nézel! Aljanépség közé nem! Az egy sőpredék! Mit nem!

Zabálnak tovább a vödörből

12. jelenet

Buda, Lajos és udvara: Burgio, Mária, Bornemissza és mások

BORNEMISSZA (*igen mocskos és rosszindulatú*) Lesz pénz! Lesz pénz! Most majd lesz pénz... csak minél hamarabb gyűjtsük össze az egyházak ezüstjét... hamar beolvasztani!

BURGIO Főlöslleges... mire abból pénz lesz... Adja Isten, hogy ne a török találja meg az egészet itt, Budán...

MÁRIA ...vagy a magyarok kulcsot ne találjanak a pénzesládához... a hírre, hogy lesz pénz, ellepték a környéket a hitelezők... mint a hollók a fán, úgy lesnek bennünket...

LAJOS Az a pénz másra kell.

MÁRIA Kétlem, hogy meg tudod győzni őket...

BURGIO Országérdek...

LAJOS Kitérdel itt az ország, ha a saját zsebéről van szó?!

BURGIO Mondják, Werbőczy hadat gyűjtött...

LAJOS Ideje volt...

BURGIO ...ellenünk gyűjtötte, nem nekünk. Jön Budára, hogy Báthorit kirogdalja a nádori székéből...

MÁRIA Nincs is Budán...

BURGIO Nem a Báthori kell neki, hanem a szék.

LAJOS Pedig azt a részeges hülyét szívesen kiadnám neki, süsse meg magának, mint a Székely Dózsát...

BORNEMISSZA Üzent Pécsről, hogy küldjünk pénzt, meg olyan kíséretet, felszerelést, amilyen az ország nádorát megilleti, csak úgy megy a török elé, ha nem, akkor visszajön.

BURGIO Szellemes! Titelben egyetlen katona sincs, Újlakon ugyan-

csak senki, Péterváradon is csak az az ötszáz, akiket én szerettem fel hűsvétkor...

LAJOS (*felpattan*) Elegem van! Elegem... tudom, mindent te adtál, vagyis a pápa... én egy senki vagyok, egy tehetségtelen állat, aki képtelen ennek a vacak kis országnak ügyeit intézni... egy nulla vagyok...

BURGIO ...de én nem... nem azért, csak... az egész vidék el lenne hagyatva, ha én nem...

LAJOS (*kifelé*) ...Tudom!... Hogyne!... Elegem van az egészből... (*Kimegy*)

MÁRIA (*indul utána*) Holnap, kedves Burgio! A király ma fáradt és ingerült... de holnap újra fogadja a római pápa képviselőjét, a mi szeretett barátunkat... (*Kimegy*)

BURGIO (*Bornemisszához*) Most mit lehet ezekkel!?... Te régebb idő óta vagy magyar... szerinted mit lehet ezekkel...

BORNEMISSZA (*nem érti*) Ezekkel?... Hogyhogy?... (*Új életre kelve*) Egyet tudok, pénzt nem adok! Pénz nincs! Méghogy pénzt! Azt lehetik!

13. jelenet

Buda, két cseh jön ládával, igen lassan. 1. cseh ráül a ládára, 2. cseh mellé ül

1. CSEH Most éppen kirakjuk vagy be?

2. CSEH Nem mindegy?

1. CSEH Végül is...

2. CSEH Körülhordják a véres kardot.

1. CSEH Mit?

2. CSEH Véres kard!

1. CSEH Minek?

2. CSEH Ez náluk azt jelenti, hogy szarban a haza.

Csönd

1. CSEH De még itt sincs a török!

2. CSEH Majd itt lesz!

Csönd

1. CSEH Akkor most megyünk vagy maradunk?

2. CSEH A király azt mondta, indulunk.

1. CSEH Tehát marad a bizonytalanság.

14. jelenet

Lajos sokakkal jön

LAJOS ...ezüst van, de mire abból pénz lesz...

BURGIO Mért nem pénzt szedtünk eleve...

BORNEMISSZA Mert nincs... ebben az egész országban nincs... legelő van, föld van, birka, marha van... pénz nincs.

LAJOS ...marad a véres kard.

BORNEMISSZA Gondolod, hogy az segít?

LAJOS Mit csináljak? Végveszedelemben ez a szokás!

BORNEMISSZA Végveszedelem! Itt vagyunk? Itt! Van hova mennünk máshova? Nincs! Itt maradunk? Itt!... Főlöslleges cirkusz! Aki akar, úgyis eljön magától, aki nem akar, az meg úgysem! Ennyi az egész!

15. jelenet

Burgio levelet diktál

BURGIO ...erősen hangoztatják, hogy hadba szállnak mindannyian, s én el is hiszem nekik, hogy megteszik, de későn, rosszul vezetve, híjával mindennek, ami kellene. Pont. Hogy ilyen módon mit tudnak csinálni, azt a jó Isten tudja...

Csönd

TITKÁR Azt mondják, Frangepán Kristóf és Salm vállalta a hadvezérséget.

Csönd

...és ez a Salm a franciáknál is szolgált...

BURGIO Nem vállalták... Írd:... most egy emberük sem, aki csak egy csapatot is el tudna vezérelni, nemhogy egy királyi hadsereget. Akik a királyi tanácsban ülnek, semmit sem értenek a hadviseléshez, és egy sincs köztük, aki látott volna közülük egy csupasz véres kardot. *(Kancsóból bort tölt, hosszan, jóízűen iszik)*... De ha már nem is értenek a hadvezetéshez, legalább azt adná Isten, hogy megegyezni tudnának egymás közt. Pont. Még a legkisebb dolgon is egész napokat el tudnak vitatkozni, s este, a tanácsülés végeztével még jobban összezavarodva megyünk szét. *(Újra iszik)*... s ha végre határoznak is valamiben, nincs, aki végrehajtsa a határozatot.

Csőnd

...pérez nincs, az idő meg már rövid, s az ellenségtől való félelem mindenkit megbénít, napról napra növekszik a fejtelenség és a zűrzavar. S ebben a felfordulásban el fogunk jutni egy határig, amelyen túl aztán nincs tovább, s akkor majd mindenki belátja, mily tévedésben voltunk, s hogy rossz utakon jártunk, de akkor már nem fogjuk tudni mit csináljunk, mitévők legyünk, s mindenki a saját feje szerint fog cselekedni. Lesz, aki belerohan a pusztulásba, lesznek olyanok is, akik megállanak a lábukon, ahogy bírnak, s akad majd olyan is, aki menekülni szeretne, de nem tud.

16. jelenet

Buda. Lajos fürdőkádban ül, előtte tálcá, töltött tüzdelte fácán, dinnye, bor. Fürdik, eszik és diktál

Lajos Lajos, Isten kegyelméből Magyarország és Csehország királya, s a többi, nagyméltóságú Andrea Gritti herceg úrnak, Velence fejedelmének, s a többi, kedves barátunknak üdvöt és kölcsönös barátságunk gyarapodását, s a többi. *(Iszik)* Nagyméltóságú fejedelem, *(Hangsúlygal)* legkedvesebb barátunk! *(Eszik)* Várj csak... fogalmazd meg rendesen: veszély nagy, török jön, s a többi, semmi erőnk, semmi pénzünk, s a többi, s a többi, küldjön, amit tud, mert később késő lesz, s a többi... kívánj neki mindent, amit szokás... várjuk a válaszát. Kelt Budán, az Úr 1526. esztendejében, június hava 21-én, Lajos király saját kezűleg...

ÍRNOK Hozom aláírni... *(Kimegy)*

Lajos kiszáll a kádból, két cseh lepedőket borít rá — kimegy az írnök után

1. CSEH Tehát maradunk.
2. CSEH Nem. Megyünk.
1. CSEH Azt írta, várni kell.
2. CSEH Fenét! Segítséget vár, de azért megy.
1. CSEH Nem tudom... nem tudom... a Száva is árad...
2. CSEH Az jó. Elsodorja a török hídjait... jó, ha esik...
1. CSEH De ha eláll...
2. CSEH Nem mindegy? Így is, úgy is megyünk.

17. jelenet

Tomori bajban: körülötte igen mogorva katonák

TOMORI Hiába, én fizetni többet nem tudok!... ha a nádor nem ér ide gyorsan, nem tudom, mi lesz...

1. KATONA És ha ideér? Attól jobb lesz?
2. KATONA Nem, de legalább velünk rohad ő is.
3. KATONA Eddig se rohad, most se fog... most is lesz neki kísérete, zabálnivaló...
1. KATONA Inni... *(Röhög)*
- TOMORI ...ismét jött a töröktől két magyar...
1. KATONA Magyar?
- TOMORI Török... de eredetileg magyar... király lovasa, akit elfogtak, és törökké lett...
1. KATONA Vagyis török...
- TOMORI Nem, magyar.
1. KATONA Azt is mondják, hogyha akarná, hat nap alatt a Száva gázlóinál lehetne, ha akarná...

Csőnd

2. KATONA ...de legalább a villám beléjük vágott, mondják, négyet agyoncsapott...

TOMORI Mégis van Isten...

2. KATONA ...de inkább ellenünk, mint nekünk...

18. jelenet

Buda. Bornemissza ül, rint egy mocskos rongycsomó, mellette Báthori: egy kipukkadt léggömb, Bánk bános marconasága lefoszlott róla, petyhüdtlen lóg rajta a ruha, mint valami vedlett ruhafogason, arca mézsféhér, zavaros szemében tétováság. Amennyiben nem jött volna rá a tisztelt néző, úgy közlöm: Báthori józan, negyven éve először, ettől nem érti egészen pontosan, hol van, kivel beszél, mennyi idős, nem emlékszik családi és anyagi állapotára, elfelejtette barátai és ellenségei nevét, jelen pillanatban csak annyit tud, hogy megsértették. Igen megsértették. Vérg

BORNEMISSZA *(együttérez, ettől karvalyszerű)* ...háa a lovasok?

BÁTHORI Miféle lovasok?

BORNEMISSZA *(megpróbálja körülírni)* ...emberek lovon. Nem érti? Alul a ló, fölül az ember.

BÁTHORI Lovasok!

BORNEMISSZA Azok! Hol vannak?

BÁTHORI *(kutat az emlékezetében)* Hol lennének?

BORNEMISSZA Magának kell tudni! ...akikkel Pécsre ment...

BÁTHORI Pécsre?

BORNEMISSZA Oda ment, nem?

BÁTHORI *(rémlik neki)* ...mezők vannak... aztán erdők... Pécs!... aztán hegyek... sok hegy... *(Rosszallólag)* ...sok ott a hegy... fölérsz nagy nehezen... erre le kell menni... lemész... erre újabb hegy... fölkapaszkodsz...

BORNEMISSZA Ez az! Arra ment lovasokkal!

BÁTHORI Mentem?

BORNEMISSZA Ment!

BÁTHORI *(megőrül a felfedezésnek)* Mentem! Elöttem lovasok, mögöttem lovasok!... Mentem!

BORNEMISSZA Hát, hol vannak azok a lovasok?

BÁTHORI Szétszéledtek... ki erre, ...ki arra...

BORNEMISSZA Mért hagyta őket?

BÁTHORI Annyira akartak menni... *(Sirva fakad)* ...emlékszem... mindenre... *(Még jobban sir)* ...Emlékszem! Mentem Pécsnek, át a hegyeken... mert én vagyok a nádor. *(Elbizonytalanodik)* Én vagyok a nádor?

BORNEMISSZA Maga az!

BÁTHORI *(megőrül a hírek)* Én vagyok a nádor! *(Újra sirva fakad)* ... azt mondták, nem állnak be nekem... amíg én hívom őket... ha a király hívja, akkor beállnak, de ilyen koldus-nádor nekik ne prédikáljon... és nem is álltak be... hát hazajöttem.

BORNEMISSZA Kár volt visszajönni, most, mikor jön a török.

BÁTHORI *(nem érti)* Jön a török?... *(Megérti)* Jön a török! Úristen! Jön a török! Kardomat! Páncélsomat!

BORNEMISSZA Újjon már le! Ugrál mindig! Mit gondol, miért ment maga Pécsre embert toborozni?! Azt hiszi, azért küldtük arra, mert jó bor terem?

BÁTHORI *(Újra sir)* ...Bor!... nem adtak inni... azt mondták, nincs hitel...

BORNEMISSZA De hisz tegnap még részeg volt! A padlatot verte a kardjával, ...üvöltözött, hogy kerüljek csak a keze közé...

BÁTHORI Maga?!

BORNEMISSZA Én!

BÁTHORI *(őszinte kíváncsisággal)* És mit akartam én magától?

BORNEMISSZA Nem tudom.

BÁTHORI Én sem. *(Sir egy kicsit. Felderül)* Tudom! Pénzt! Ha nem adtak hitelbe, gondoltam...

BORNEMISSZA Pénzt nem kap! Bort adok, ha muszáj. *(Gonoszul)* ... azt se jó szívvel, de látom, hogy... *(Kifejező mozdulat)* ...igyék, nehogy egereket lásson... *(Kancsó bort ad neki)*

BÁTHORI *(egyetlen hajtasra kiissza, és csoda történik: a díszes ruha megtelik nádorral, arcára visszatér a szín, agyába az ostoba gög, ergo: visszaissza magát magyarrá)* A gazemberek! Üzengetnek! Azt üzenik, addig kardot nem kötnek, jöhet ide tatár, török, bárki, amíg a király maga nem hívja őket, amíg maga is táborba nem száll. Mondd meg neki, Bornemissza, másszon ki a fürdőházából, zavarja el a szájha feleségét, és tegye a saját seggét is nyeregbe végre, nem mintha bárkinek szüksége volna rá, ...az eszére ...hanem mert így szól Magyarország törvénye. Mi

magunk csak törvényes keretek között harcolunk, és holmi jöttmenetek nem irányíthatnak bennünket... (Istik) ...Én nádor vagyok! Én megkövetelhetem magamnak, ami nekem jár! A tisztelet! A közmegebecsülést! A... (Végigcsik a padlón, és elalszik)

19. jelenet

Komédiás olvas, Filozófus járkál, eső esik

FILOZÓFUS ...jég is van benne, leborotválta a fákat...

Csönd

...hamarosan gilisztává válunk mindnyájan...

Csönd

...káposztaleves forrón, borosan, sok tehénhússal...
...fűszeres bor előtte...

Csönd

...vagy utána...

KOMÉDIÁS (hozzáévágja a könyvet) Rosszabb vagy, mint a török!... az, ha beszél is, legalább nem értem!

FILOZÓFUS Ha nem ehetem, legalább hadd beszéljek róla... meglehet, néhány nap, és csak a zörgő csontvázunk beszélget itt élelem híján.

Csönd

Azt hogy kell majd csinálni?

KOMÉDIÁS Mit?

FILOZÓFUS A halált. Nyilván megvan a módja... honnan tudjuk majd, hogy jól csináljuk-e...

KOMÉDIÁS Én úgy gondolom... méisz, méisz egy szűk, sötét folyosón... aztán egy ajtóhoz érsz, amelyen egyedül te férsz csak ki... kilépsz a fénybe... mert ott fény lesz, nagy fényesség... kilépsz, és egy hang azt mondja majd: Erre tessék!

FILOZÓFUS Ennyi?

KOMÉDIÁS Ennyi. Azért nem olyan rossz ez a mi világunk...

FILOZÓFUS ...mert nincs másik, mi?... ámde meglehet, hogy létezik a mi tér-idő négyes dimenziókon kívül másféle kiterjedés is... sőt, lehet, hogy itt és most, velünk egyidőben. Lehet, hogy a más dimenzióban létezők tudomást sem vesznek rólunk, nem érzékelnek, fel sem fognak bennünket... átlaknak rajtunk, mint ahogy mi is átlakjuk őket...

KOMÉDIÁS Erről mi semmit sem tudhatunk... ennyire nem előzhetjük meg korunkat.

Csönd

...Éhes vagyok.

20. jelenet

Két futár jön; 1. futár meglátja a másikat, megrémül, odadobja a levelet, amelyet visz, és elrohan. 2. futár felveszi, elégedetten — mert nem kellett verekednie — távozik

21. jelenet

Mária királyné fel-alá rohan, Báthori alszik a sarokban

MÁRIA (olvas) ...és ez ad nekünk!... ..ha ennek híre megérkezik egy megyébe, akkor először gyűléseznek s tanácskoznak, hogy ők is elmenjenek-e, amivel eltelik megint tíz nap. Amíg felkészülnek s a táborba elérnek, arra megint kell legalább tizenöt nap, úgyhogy egészen bizonyos, hogy a királynak nem lesz hadserege egy hónapon vagy negyven napon belül, ha mégoly buzgalommal látunk is most már a fegyverkezéshez..."

Csönd

...ennek igaza van!... mi vagyunk az ostobák... (Rájön, hogy Báthori alszik) ...Nem. Én vagyok a hülye, mert még mindig azt hiszem, hogy léteznek magyarok... Uramisten! Kik közé keveredtem! Csak legalább a király menne már el... (Sír) Menjen már el... menjen el... BÁTHORI (fölbred, megrendül a síró királyné láttán) ...de hiszen megyek, semmi baj... megyek... (És megy)

22. jelenet

Szapolyai két kapitánnyal iszogat

SZAPOLYAI ...ha lesz is háború, nem tarthat soká... szeptember közepén legkésőbb haza kell indulniuk... így szokás...

1. KAPITÁNY De minek jön, ha rögtön indul vissza...

SZAPOLYAI Okosan végiggondolták ezt. Hosszúra tervezik a háborút, nem akarják lerohanni Magyarországot... belecsipegetnek, lépésről lépésre akarják bevenni. Belgrádban megteleznek, tavasszal itt vannak a közelben... megint betörnek egy kicsit... a királynak még több költség... ..és ez így megy addig, míg elfogy az összes katona meg a király hitele...

1. KAPITÁNY ...mi meg közben nekimegyünk!

SZAPOLYAI Háromszázezer fegyveresnek? Marha!... Várunk. Sokáig...

2. KAPITÁNY Nem értem.

SZAPOLYAI Mit nem értesz?

V. felvonás

Az első része gyorsabb, a második olyan, amilyen

1. jelenet

Két cseh Budán

1. CSEH Elmentek?

2. CSEH Ei.

1. CSEH És mi?

2. CSEH Hogyhogy mi?

1. CSEH Mi lesz velünk?

2. CSEH Ha visszajön a király, minden ugyanúgy lesz... ha nem jön, megyünk Prágába.

1. CSEH Prága!

2. CSEH Vinohrad!

1. CSEH Višehrad!

2. CSEH Vltava!

1. CSEH Visszajön.

2. CSEH Nem jön.

1. CSEH Fogadjunk!

2. CSEH Mibe? Van nekünk valamink?

1. CSEH Mért nem mentünk mi is?!

2. CSEH Mért nem hívtak. Mi cselédek vagyunk nekik.

1. CSEH Ment más cseléd is.

2. CSEH Mi idegenek vagyunk nekik.

1. CSEH A zsoldosok mind azok.

2. CSEH Mi csehek vagyunk nekik.

Csönd

2. jelenet

Lajos útközben

LAJOS (jön lepedőben, és dühöng) Gyűlölöm! Gyűlölöm, hogy semmi sincs a helyén, a víz forró...

MAGYAR SZOLGA (áll és részeg) ...mert igen melegítették.

LAJOS De mért melegítették annyira! Hol a két cseh?

MAGYAR SZOLGA Budán... otthon.

LAJOS Mért maradtak otthon?!

MAGYAR SZOLGA Te parancsoltad, király.

LAJOS Mért parancsoltam ilyen hülyeséget?!

MAGYAR SZOLGA Mit tudom én! Ha hülyét mondasz is, te vagy a király.

Tanácsztalanul merednek egymásra. A szolga tán életében nem fürdött — kivéve egyszer, mikor csónakostul a vízbe fordult — a király meg fáradt ahhoz, hogy elmagyarázza, mit is akar tőle pontosan. Fárasztó pillanatok

LAJOS Csak tudnám, hogy mit keresek én itt...
MAGYAR SZOLGA Esküdtél, hogy jössz, hát kellett...
LAJOS Esküdtem... ti meg behajjtátok rajtam...
MAGYAR SZOLGA Ha így szokás...
LAJOS ...csak tudnám, minek megyünk le délnek...
MAGYAR SZOLGA ...ütközni a római úton szokás... azt mindenki ismeri, török is, magyar is...

Lajos tölt magának, iszik, szolga szomjasan nézi

...már a rómaiak is... ők tervezték ezt a hadi utat, ők meg csak tudták...
LAJOS Jó nekik.
MAGYAR SZOLGA Kiknek?
LAJOS A rómaiaknak.
MAGYAR SZOLGA Miért?
LAJOS Mert már a föld alatt vannak.

3. jelenet

Két futár jön. Meglátják egymást, megriadnak. Leülnek egymástól távol

1. FUTÁR ...te kinek?
2. FUTÁR ...a tótkirálynak!... és te?
1. FUTÁR ...a Habsburg-ringyónak.

Csőnd

2. FUTÁR Volna egy javaslatom.
1. FUTÁR ?
2. FUTÁR Cseréljünk. Te azt mondd, agyonvertél, én azt mondom, agyonvertelek, és minden marad a régiben. Passz!
1. FUTÁR Igaz... minek itt... (*Kifejező mozdulat*)
2. FUTÁR Minek egymást... (*Kifejező mozdulat*)
1. FUTÁR Akkor?
2. FUTÁR Hát! (*Levelet cserélnek*)
1. FUTÁR Isten áldjon pajtás! (*Megölelik egymást*)
2. FUTÁR Ei is várom Istentől!

4. jelenet

Két futár áll, Szapolyai ül

SZAPOLYAI (*röhög*) Van esze az olasznak, szerencse, hogy a király nem hallgat rá.
2. FUTÁR A pénzét elfogadja.
SZAPOLYAI ...de a tanácsát nem... amúgyis a pápa pénze, majd hány érte néhány keresztet... (*Olvas*)... Magyarország helyzete teljesen reménytelen, és főtisztelendőséged biztos lehet felőle, hogy ebben az évben annyi marad ebből az országból, amennyit a töröknek méltóztatik meghagynia...
2. FUTÁR Van benne valami.
SZAPOLYAI Van!... de az a maradék, ami marad, az is szép királyság lehet enélkül a király nélkül.

5. jelenet

Érd, Sárkány Ambrus kastélya

LAJOS ...írtam neki, de semmi! Budáról írtam, előtte megbeszéltem, személyesen beszéltem meg, de semmi!
TITKÁR Írjunk még egyszer.
LAJOS Hányszor? Még hányszor? Hogy merészeli Batthyány Ferenc horvát bán semmibe venni a király levelét, sőt, hogy merészeli Batthyány Ferenc horvát bán válaszlevelet firkálni Magyarország királyának?!
TITKÁR ...és Csehország.
LAJOS És Csehország. Mi Csehország?

TITKÁR És Csehország királyának.

LAJOS Gúnyolódsz?

TITKÁR Mernék én?

LAJOS Itt mindenki mindent mer... Ez is! Írd! „...és neked e levelünkkel megparancsoljuk — mint azt az utóbbi napokban a főtisztelendő tinnini püspökkel, és Keczer Ambrussal is megüzentük —, hogy Szlavónia egész haderejét szólítsd fegyverbe.

SÁRKÁNY AMBRUS (*dúltan be*) Oda lett!

LAJOS Mi?

SÁRKÁNY AMBRUS Mindent megtettünk, mégis vége...

LAJOS Csak nem?!

SÁRKÁNY AMBRUS De, igen.

Csőnd

LAJOS (*Ieroskad*) ...Hát vége!... (*Elbúsul*) Ver engem az Isten!
SÁRKÁNY AMBRUS Esetleg másik...
LAJOS Persze! Másik... tudom, elvégre nem mehet a király gyalog... de soha ilyen jó lovam nem lesz többé... és rögtön indulás után... rossz előjel... (*Kimegy*)

6. jelenet

Burgio jön két olasz pappal, akik megszálltak nála útközben Róma felé

BURGIO ...meséljétek el neki, hogy micsoda emberekkel van dolga szegény Burgio bárójának...

2. OLASZ Hallom, kupeckedsz is...

1. OLASZ ...embert vásárolsz...

2. OLASZ ...derék magyar lelkeket...

BURGIO Nem magyarok... megbízhatóbbak... zsoldosok... csak nekem kell fizetni őket, ha azt akarom... (*Kifejező mozdulat*) Fel is fogadtam őket, meg is kapták előre másfél havi zsoldjukat...

1. OLASZ ...ami hallom, itt nem szokás...

BURGIO ...itt mindent hitelbe szokás. Meg is haragudtak rám a magyarok... valamelyikük fölbujtogatta a zsoldosaimat, hogy ne fogadják el az olasz aranyat... Segítem őket, arannyal fizetek itt, ahol mindenki csak szóval fizet... ígérettel! Nemhogy köszönetet nem kapok, hanem még bosszúságom, gondjaim vannak.

1. OLASZ ...holnap indulunk tovább, négy hét múlva Rómában vagyunk.

BURGIO Tudjátok, kedvem lenne elmenni a pénzzel, itthagyni őket, boldoguljanak magukban, ahogy tudnak, de szívem és lelkiismeretem nem engedi.

2. OLASZ Az a te magyar lelkiismereted!

BURGIO Nem! A szívem az magyar, de a lelkiismeretem, Istennek hála, megmaradt olasznak.

7. jelenet

Lajos Adonyban

LAJOS (*diktál, közben eszik*)...s a többi. Mihelyt ezt a levelünket megkapod, a magad, valamint Horvátország és Szlavónia minden erejét gyűjtsd össze a lehető leggyorsabban. Úgy tetszik nekünk, amint már előbb is megírtuk neked...

TITKÁR Négyyszer...

LAJOS Mi?

TITKÁR Ez a negyedik levél ez ügyben.

LAJOS ...és lesz még több is... ráadásul azt követeli, hogy fizessem vissza a tartozásom... vagyis az udvar tartozását...

TITKÁR Nincs pénz.

LAJOS Az egyházi ezüstmű, amit a hadak költségére szedtem... csak az van. Abból kell adnom ezeknek a keselyűknek...

TITKÁR Várhatnának...

LAJOS Félnék, hogy meghalok, és akkor fuccs a pénzüknek...

8. jelenet

Félmeztelen tizenöt éves kislány ül egy nyitott ablakban

KISLÁNY Katona úr! Jöjjön be... nem ingyért adom, de nem is aranyért... (*Integtet*) Könyörgök, jöjjön már... bármit megteszek, amit akar... (*Méltósággal*) Nem vagyok én kurva, nem élvezetből csinál-

lom... Beteg sem vagyok, de enni muszáj... egy kis krumpli, ez-az...
ha pénze nincs, azt ad, amije van... lószerszám, kard... cseréli a
boltos, de pénz azért jobb volna... Katona úr! Katona urak...

9. jelenet

Burgio egy ismeretlennek

BURGIO (*rohan föl-alá*) Így fosztogatják ki ezt a szerencsétlen országot! Most javítottam meg a király ágyúit, mert egy se lenne neki! Mindet a szemétre dobták... Igaz, egyszer már adtam rá négyezer aranyat, de azt fölzabálták, az ágyúk meg maradtak... (*Kifejező mozdulat*) ...most nekem megcsinálták hatszáz forintért, ami mai rossz pénzben nem ér kétszáz aranyat se! Kétszáz és négyezer! Így az Isten pénze se volna elég nekik!

10. jelenet

Tolna, tábor

TOMORI Kezdenek hazaszállingózni.
SZALKAY ...pedig még össze se gyűltek igazán...
TOMORI ...mind kitalál valamit!
SZALKAY ...de a Báthorival nem mennek...
TOMORI ...igen utálják azt az embert.
LAJOS Nyolcszor írtam Batthyánynak! Nyolcszor!
TOMORI Írtál! Ugyan! Itt mindenki azt teszi, amit akar! Írtál!
SZALKAY Malacbanda!
LAJOS ...a szepesi grófnak is írtam, Frangepánnak, a szlavóniai rendeknek, és amennyiben a pápa Isten helytartója, és ezt a céget Burgio képviseli, akkor magának az Istennek is...

Két katona nagy zajjal betuszkol egy marcona magyart

TOMORI Szépen vagyunk!

Marcona magyar hallgat, és igen néz maga elé

Hát agyonütötte?
MARCONA MAGYAR (*néz maga elé*) Hiszen a sógorom volt!
SZALKAY Azért kellett agyonütni?!
MARCONA MAGYAR Azért! (*Mély meggyőződéssel*) Én tudom, hogy miért!
LAJOS Remélem, azt is tudod, hogy ezért... (*Kifejező mozdulat*)
MARCONA MAGYAR Azt is beleszámítottam.
LAJOS És megérte?
MARCONA MAGYAR Meg! (*Kifakad*) De hisz a török úgyis levágta volna, amilyen ökör volt! Pedig a töröknek semmi baja sincs vele... akkor inkább én, aki tudom, milyen mocskos gazember volt... én aztán tudom... régi tartozásom...
LAJOS Akkor miért nem hamarabb...
MARCONA MAGYAR (*dühödten*) Utaztam volna ezért Szepesbe?! Ide helybe jött, hát agyonütöttem, és passz!

11. jelenet

Két török valahol a török táborban beszélget, közben eszik

1. TÖRÖK Igazán kár, hogy Allah nem könyörült rajtuk, és makacs szívüket elzárta az igaz hittől...
2. TÖRÖK Nemcsak az igaz hittől, hanem minden más hittől is, hiszen úgy hallottam, hogy istenüket és híres prófétájukat, ama Krisztust is meglopták... elhozták az áldozati kincseket a templomaikból, és szétosztották egymás között.
1. TÖRÖK Nagy kár... Igaza van a szultánnak, amikor úgy döntött, képviseli a meggyalázott prófétát, Krisztus úr ügyét, és bosszút áll az őt ért sérelemért... figyelmezteti a magyarokat.
2. TÖRÖK ...rászolgáltak... és ha sikerül őket az igaz hitre téríteni...
1. TÖRÖK Nem fog menni. Ez makacs és büszke nép...
2. TÖRÖK Mint a sasok és vadászsólymok...

1. TÖRÖK ...nyílt tekintetű, hősiess, halálra mindig kész...
2. TÖRÖK ...harcban páratlanok... de Allah az ő hatalmas szeretetével elvette az eszüket, és egymás ellen buzdította őket.
1. TÖRÖK Ez a viszálykodás ment meg minket, mert anélkül... (*Kifejező mozdulat*) ...ha nem részegednének le naponta, nem vernék be egymás fejét nagy hujjogások közepette, amelyet mulatozásnak neveznek, nem hazudnák el egymás elől a mindennapi kenyeret is, élve török innen nem menekülne...

12. jelenet

Mohács fölött négy magyar úr talpig díszben részeg

DRÁGFFY (*diktál, mert nem tud helyesen írni*) ...az ispotályra nagy gondot viseljétek, a szegények benne ne éhezzenek (*Iszik, pedig már nem kéne*)... Úgy cselekedjétek, hogy nekem ítéletnapján ellenségeim ne legyenek...
2. RÉSZEG MAGYAR ÚR DÍSZBEN Igylál, Drágffy, úgyis meghalunk... jobb részegen halni, mint józanul élni... vagyis...
1. RÉSZEG MAGYAR ÚR DÍSZBEN Bolond vagy, Drágffy! A török még meg se jött igazán, te meg tort ülsz...
DRÁGFFY (*már látszik, hogy igen részeg, de ő most lelkiismeretesre ita magát*)... amely kastélyt most csináltattam, kinek neve... Szilágy-cseh... hagyom minden hozzátartozókkal Ferenc fiamnak, kit kivettem fattyúságából, s igaz fiammá tettem, (*Gondolkodik*) ...mint akármelyik fiamat...
1. RÉSZEG MAGYAR ÚR DÍSZBEN ...és az asszonyt kire hagyod, ... már ezt a balkézről valót...

Drágffy a kezében kancsóval fejbe veri, nagy dulakodás kezdődik, végül a szemtüles Drágffy kivételével, aki mesteri ügyességgel forgatja a nehéz önkancsót, mint sajátos fegyvert, mind földre kerül, és el is alszik a töcsaszám kiöntött borban

DRÁGFFY ...ezen testamentomlevél költ Mohács mezején az én fejedelmeknek, őfelségének táborában, Szent Bertalan apostol napján, mikor iránk ennyi esztendőben: 1526.

13. jelenet

Három magyar búsul és hallgat. Nagy csönd. 1. búsmagyar csóválja a fejét hosszasan

2. BÚSMAGYAR Rámennek?
1. BÚSMAGYAR Rámennek.
3. BÚSMAGYAR Hiszen esik!
2. BÚSMAGYAR (*Iemondóan*) Majd eláll!
1. BÚSMAGYAR ...és akkor rámennek.

Csőnd

3. BÚSMAGYAR A Szapolyait csak megvárják!
1. BÚSMAGYAR Idő míg ideér...
2. BÚSMAGYAR Várhatják...
3. BÚSMAGYAR A Szapolyait...
2. BÚSMAGYAR ...hiába...
1. BÚSMAGYAR Se Frangepán...
3. BÚSMAGYAR Se a csehek...
1. BÚSMAGYAR Pedig rámennek, ha eláll.

Csőnd

3. BÚSMAGYAR A török meg se érkezett rendesen.
2. BÚSMAGYAR Majd meg fog.

Csőnd

1. BÚSMAGYAR Végül is... az a jó, ha nincs itt egészen, akkor könnyebb szétverni.

Csőnd

3. BÚSMAGYAR ...és ha odamennénk?
1. BÚSMAGYAR Hova?

2. BÚSMAGYAR Oda.
1. BÚSMAGYAR Minek... majd később... majd máskor...

Rövid csönd

- ...majd holnap.
2. BÚSMAGYAR Még az is lehet, hogy kisüt...
1. BÚSMAGYAR Nem süt.
2. BÚSMAGYAR Hátha.
1. BÚSMAGYAR ...akkor rámennek.
3. BÚSMAGYAR Ha mégis odamennénk...

Csönd

2. BÚSMAGYAR Minek? Van idő.

14. jelenet

Eső esik, Komédiás fekszik, Filozófus járkál és gesztikulálva harsog

FILOZÓFUS Igazság! Igazság, igazság! Hol van itt az igazság! ...Kút mélyén fekszik, bokrok alatt bujkál, patakmederben rejtőzködik... éjjel onson, mint a tolvaj..., holdvilágnál, hogy a messzire világító pucér seggét ne láthasd... Igazság!

KOMÉDIÁS Esik. *(Lassan föltápáskodik)* Tudod, mi jutott eszembe, testvér?

FILOZÓFUS Sejttem.

KOMÉDIÁS Tréfán kívül. Van valamennyi pénzem... olasz arany ugyan, de az itteni rossz pénzhez képest tűrhető az értéke... van annyim, hogy Budán műhelyt nyithatnánk...

FILOZÓFUS Cipőt akarsz foltozni?

KOMÉDIÁS Agyakat... tudok jó mestert... németet... aki ért a könyvnyomáshoz. Nyitnánk egy szerény kézinyomdát. Gondold el... nem egy-egy leláncolt, kézzel írt ritkaság, hanem akár tíz-húsz példányban is... bárki hozzáférhetne... A te könyved lehetne az első... nem kéne az igazságnak bujkálnia többé becsületes öltözék híján... nappal is megjelenhetne... az alkotó szellemiség pompás ruhájában...

FILOZÓFUS ...és a szellem szabadsága meghozza majd a test felszabadítását... az eszmék szabadsága megszabadítja az embert...

KOMÉDIÁS Akkor hát, fel Budára!

FILOZÓFUS Hallod?

KOMÉDIÁS Mit?

FILOZÓFUS Elállt!

KOMÉDIÁS Szeret minket az Isten!

15. jelenet

Három magyar gyászban ül ugyanott, ahol az előbb

1. GYÁSZMAGYAR Odalett!... Mind odalett!
2. GYÁSZMAGYAR Oda.
3. GYÁSZMAGYAR Meghalt Szalkay, Tomori...
1. GYÁSZMAGYAR Perényi, Móri...
3. GYÁSZMAGYAR Paksi Balázs, Csaholyi Ferenc...
2. GYÁSZMAGYAR Mind odavannak...
1. GYÁSZMAGYAR Nem maradt püspök, vagy csak alig...
3. GYÁSZMAGYAR Majd csinálnak.
1. GYÁSZMAGYAR Püspököt még csak csinál a pápa, ha van hozzá ember.
2. GYÁSZMAGYAR De nincs! Meghalt mind.
1. GYÁSZMAGYAR Meghalt Drágffy, Ország Ferenc...
3. GYÁSZMAGYAR Korlátközi és Trepke András.
2. GYÁSZMAGYAR Szapolyai.
3. GYÁSZMAGYAR János?
2. GYÁSZMAGYAR György!
1. GYÁSZMAGYAR ...a tótkirály megállt Szegednél... ott áll és várja a szerencsét.
2. GYÁSZMAGYAR Neki lesz is...
3. GYÁSZMAGYAR Neki lesz... Mondják, Perényi mögött a lovon két-szarvú fekete kecske ült, az vezette bele a vízbe... az fullasztotta meg lovastól.
2. GYÁSZMAGYAR Mondják.

1. GYÁSZMAGYAR Meghalt Horváth Simon, Széchy, Sárkány Ambur, Pálóczi, meghalt Bánffy, Frangepán.
2. GYÁSZMAGYAR Meg?
1. GYÁSZMAGYAR Meg.

Csönd

- ...asztán Balassi Ferenc, Podmaniczky Mihály.
3. GYÁSZMAGYAR Kellott neki a Szent András koporsója...
1. GYÁSZMAGYAR Megelégedne most egy egyszerű fakoporsóval is.
3. GYÁSZMAGYAR Meghalt Várady.
1. GYÁSZMAGYAR Meghalt Aczél István.
2. GYÁSZMAGYAR Bizony odalettek.
1. GYÁSZMAGYAR És még vagy tíz-tizenötezren mocsárba fulladtak.
2. GYÁSZMAGYAR Másfél óra alatt.

Csönd

1. GYÁSZMAGYAR Körülbelül másfél. *(Váratlanul röhögni kezd)* A marha törökje... nem tudja, hogy győzött... *(Fuldoklik a röhögéstől)* ...azt hiszi, ez csak az előcsapat volt... ott kering a csatatéren, és várja a főserget...

Mindhárman fulladoznak a röhögéstől

2. GYÁSZMAGYAR Micsoda ökrök!
3. GYÁSZMAGYAR *(szinte a földön hentereg)* Az állatok... pedig nincs már sereg Magyarországon...
2. GYÁSZMAGYAR Ami van...
1. GYÁSZMAGYAR *(még jobban röhög)* A Brandenburgi Győrött, a csehek Székesfehérvárott... közben nincs már király...
2. GYÁSZMAGYAR Odalett... vízbe fúlt...
3. GYÁSZMAGYAR Vagy megölték... mondják...
1. GYÁSZMAGYAR De nem igaz...
3. GYÁSZMAGYAR Nem igaz, de mondják...

Csönd, mindhárman pihennek a nagy röhögés után

1. GYÁSZMAGYAR És most?
2. GYÁSZMAGYAR Mit most?
1. GYÁSZMAGYAR Hova megyünk?
3. GYÁSZMAGYAR Budára.
1. GYÁSZMAGYAR Oda a török megy...
2. GYÁSZMAGYAR Pozsonyba.
1. GYÁSZMAGYAR Oda meg a királyné.
3. GYÁSZMAGYAR Akkor a vajdához...
1. GYÁSZMAGYAR A királyhoz?
3. GYÁSZMAGYAR Az meghalt.
1. GYÁSZMAGYAR A régi igen, de az új... János király...
2. GYÁSZMAGYAR Az. János király.

16. jelenet

Buda éjjel, három nappal később. Mindenütt zene szól, petárdák puffognak, táncol és ujjong Buda népe

KOMÉDIÁS Ezek nem tudják?
FILOZÓFUS Nem érdekli őket... Boldogok, mert a királyné menekül... hajóra rakta mindenét... azt ünneplik.

Részegek jönnek, alig állnak a lábukon

1. RÉSZEG Éljen János vajda...
2. RÉSZEG Király!... János király...
3. RÉSZEG Menekül a Habsburg-ribanc...
2. RÉSZEG Majd elkapják Esztergomnál... utána mentek.
3. RÉSZEG ...meg a német ringyóit...
FILOZÓFUS Emberek... meneküljete ti is... jön a török...
1. RÉSZEG Mi?
FILOZÓFUS Jön a török!
1. RÉSZEG Mit mond?
2. RÉSZEG Jön a török.
1. RÉSZEG Na és, itt lesz.
FILOZÓFUS ...mindent felperzsel, mindenkit megöl... meneküljete...
1. RÉSZEG Sajnálod, mi?... Habsburg-párti... Áruló...

A három részeg egyetlen pillanat alatt földre dönti a meglepett Filozófust, és ugyanazzal a lendülettel ki is sodródik. A Komédiás, lassan fölfogja, mi történt, odamegy a földön fekvő Filozófushoz, lehajol hozzá, lassan föláll. Az árnyékból ismeretlen férfi lép elő

ISMERETLEN Te vagy magyar?

KOMÉDIÁS Vagyok, vagyok.

ISMERETLEN Én vagyok lengyel... lengyel király követe vagyok.

Csönd

(Gyanakodva) Te biztos vagy magyar?

KOMÉDIÁS Biztos. *(Filozófus köpenye alól kivesszi a kéziratot, elteszi köpenye számtalan zsebeinek egyikébe)*

LENGYEL KÖVET Nem értem... magyarázd meg... ha te vagy magyar... Király meghal, katonák meghalnak, urak meghalnak... mindenki fullad mocsárba... mindenki hullá...

Komédiás leveszi a Filozófus nyakából a medált, elteszi

...török jön... jön fölfele... mindent éget... mindenkit megöl... szegény királyné pakol... nem marad itt élő ember... mindenki tudja... ezek meg csinálnak farsang, ének, zene, tánc...

Komédiás lefogja a Filozófus szemét, és ráhúzza a köpenyét

...ha vagy csakugyan magyar... magyarázd meg nekem... én nem értem... minek örülnek ezek?... én vagyok külföldi itt...

Komédiás indul kifelé

...nem értem... Hova mész?

KOMÉDIÁS Prágába.

LENGYEL KÖVET Prága? Az jó!... én megyek Krakkó... Prága az nagyon jó... *(Siet a Komédiás után)*

17. jelenet

Az egyik zugból elvadult rongyosok törnek elő: három tíz-tizennégy év körüli kölykök. Szó nélkül, igen nagy gyakorlattal lépik el a Filozófus hulláját, kiforgatják zsebeit, lehúzzák a csizmáját, ingét, köpenyét, a talált értékeken hangtalanul marakodnak, csak egy-egy ütés csattanása-puffanása hallatszik, hörrenés, vicsorgás. A háttért izzóan fehér fény önti el: felrobbant a néhai király titkos löporosháza. A három gyerek megbűvölten bámulja a halálos tűzijátékot — dobhártyarepesztő detonáció.

Ennyi